

SERMONS DE LA MEDALLA

en el Centre Excursionista de Catalunya 1925-1936

Ex abundantia cordis

Fons Patxot

Arxiu de l'Institut d'Estudis Catalans

PROPOSTA DE LA MEDALLA D'OR AL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Sr. Secretari del Centre Excursionista de Catalunya.

Benvolgut consoci ;

Encara que segurament el Sr. Guasch ja us trametrà la comunicació que vaig adreçar-li fa dies, no obstant me sembla escaient fer acte de presència per escrit, dient-vos com el meu físic s'ha afanyat darrerament a proclamar la meva invalidesa àdhuc per a la interinitat presidencial de què havíem parlat. El Centre així hi guanya el poder nomenar la Presidència activa que li pertoca.

Com a recordança d'aquesta Presidència nonada, vull dir-vos una idea que tenia *in mente* i de la qual volia parlar a En C. A. Torras (a. c. s.).

Fóra bonic que el Centre atorgués una medalla d'or a qui més s'hagués distingit dintre del seu camp d'acció : alpinisme, excursionisme, recerca, erudició, treball, art, etc. Aquesta medalla s'anomenaria la *Medalla del Centre Excursionista de Catalunya*.

Enguany, 1923, pertocaria a En Cesar A. Torras (a. c. s.), el qual així seria el capdavanter dels nostres medallistes. L'acte d'atorgament podria donar motiu cada any a una festa simpàtica i estimulant.

Jo vos oferesc aqueixa medalla anyal, amb la reserva pròpia de totes les meves coses, ço és : no l'oferesc pas a perpetuïtat, sinó mentre no ho avisi altrament i de totes maneres l'oferiment acabarà amb mi.

Us prego que feu avinenta la meva salutació als membres de la Directiva, considerant-me company en esperit, però deixeu-me estar el cos, perquè de vegades jo mateix tinc prou feina a suportar-lo.

Me repetesc vostre afm. consoci.

R. PATXOT i JUBERT.

Barcelona, Agost del 1923.

FUNDACIÓ DE LA MEDALLA DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

En Rafael Patxot i Jubert fa ofrena generosa al *Centre Excursionista de Catalunya*, d'una Medalla d'or, que la Junta Directiva li accepta ben agraïda, la qual medalla serà atorgada anyalment, tenint en compte les Ordinacions que a continuació es consignen, aprovades per unanimitat en la sessió del primer d'Abril d'enguany:

1a. — En Rafael Patxot i Jubert ofereix una Medalla d'Or que es dirà *Medalla del Centre Excursionista de Catalunya*.

2a. — Aquesta Medalla s'adjudicarà cada any, mentre el donador no ho avisi altrament.

3a. — Serà un tribut d'admiració i penyora d'agraïment als autors de treballs o gestes notables, realitzats dintre el camp d'acció del *Centre Excursionista de Catalunya*, considerat en el sentit més ample: estudis d'erudició, arqueologia, recerca científica, historiografia, folk-lore, obra artística en tots els seus aspectes, cultura, excursionisme, esforç físic, alpinisme, etc.

4a. — Tot servant el criteri de l'article precedent, es tindrà cura de donar certa preferència a les tasques intel·lectuals i al fet moral de la perseverància, com essent coses de les quals estem freturosos i que, per tant, cal estimular, pregonar i premiar.

5a. — La Medalla no s'adjudicarà pas solament als membres del *Centre Excursionista de Catalunya*, sinó que podrà donar-se a qualsevol persona forana que en sia mereixedora a juí de la Junta Directiva.

6a. — Seguint les convencions que deixem establertes, cada any, en essent el mes de Març, es reunirà la Junta Directiva del *Centre Excursionista de Catalunya* per a nomenar el Medallista corresponent a l'any anterior.

MEDALLA DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

7a. — La donació de la Medalla es farà solemniament el següent mes d'Abril, en la diada de Sant Jordi, Patró de Catalunya.

8a. — Els Medallistes constaran en Taula d'Honor en la Sala d'Actes i en el Butlletí del *Centre Excursionista de Catalunya*.

9a. — En Rafael Patxot i Jubert no institueix pas la Medalla a perpetuïtat, sinó fins i tant no ho avisi altrament i, de totes maneres, aquest compromís acabarà *ipso facto* amb ell.

Fet per duplicat aquest document a Barcelona, el dia primer d'Abril de l'any mil noucents vint-i-quatre.

R. Patxot i Jubert

Joan Ruiz i Porta
President

(Segell del C. E. C.)

MEDALLA D'OR DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Instituïda per Rafael Patxot i Jubert, el 1923

Medallistes

I	1923 ¹	CESAR A. TORRAS i FERRERI, de Barcelona, 1852.
II	1924	ROSSEND SERRA i PAGÉS, de Barcelona, 1863.
III	1925	PELEGRÍ CASADES i GRAMATXES, de Barcelona, 1855.
IV	1926	IGNASI FOLCH i GIRONA, de Barcelona, 1894.
V	1927	FRANCESCH MATHEU i FORNELLS, de Barcelona, 1851.
VI	1928	LLUÍS ESTASÉN i PLÀ, de Barcelona, 1890.
VII	1929	MOSSÈN JAUME OLIVERAS i BROSSA, de La Garriga, 1877.
VIII	1930	SRA. FRANCESCA BONNEMAISON, VÍDUA VERDAGUER, de Barcelona, 1872.
IX	1931	JAUME MASSÓ i TORRENTS, de Barcelona, 1863.
X	1932	PERE PACH i VISTUER, de Roca (Osca), 1862.
XI	1933	TOMÁS RAGUER i FOSSAS, de Ripoll, 1862.
XII	1934	DOM BONAVENTURA UBACH, O. S. B., de Barcelona, 1879.
XIII	1935	EDUARD TODA i GÜEL, de Reus, 1852.

¹ Aquesta data és la de la *nominació* del Medallista per la Junta Directiva C. E. C. (ord. 6a), però el *lliurament* de la Medalla no es fa fins a la primavera següent, en la diada de St. Jordi (ord. 7a).

FESTA DE LA MEDALLA

ANY 1925

Medallista: EN ROSSEND SERRA i PAGÉS

Trencant la meua manera de viure, som vingut aquí per gaudir de la vostra companyia i enraonar-vos una mica des del tossal, en el coster de la vida, on porto avantatge a la majoria de vosaltres.

Compleixo la cortesia de donar-vos gràcies en acte públic, per la generosa distinció amb la qual em féreu honrament, quan, seguint l'impuls d'un poeta, volguéreu enlairar-me a un lloc que físicament no puc pas ocupar i que tampoc no s'acordava amb el meu estat d'esperit.

M'ha mogut un íntim agraïment, puix en solemniat ocasió, la vostra Presidència esmentà una punyida que duc a dintre, i és prou sabut que els cors adolorits es conhorten de pietat força més que no pas l'amor s'enjoia amb la lloança.

Altrament, em dolia de no haver estat en un d'aquests actes de germanívola disciplina, on fem homenatge als capdavanters que amb llur espiritualitat han mantingut el caliu de la llar pairal, abrandant les amors nostres.

Pujada amunt, un hom ha de prendre alè, es detura, guaita enrera, i en veure els que segueixen, neix l'impuls d'esplaiar-se, de dir quelcom, i amb el vostre permís ho faré tal com pertoca: parlaré enrera i vosaltres ho escoltareu tot fent via avant. No tingueu pas por d'una complanta d'enyorances,

GUAITANT ENRERA

perquè jo crec servir conscient dignitat del compàs de la vida on m'escaic : serà un enfilall de sensacions, anotacions i recordances ; i en l'escolament del viure, les recordances són el fermall que lliga el passat amb el present, les quals esperonen i alliçonen les venidores cobejances.

Car en la llista de membres d'aquesta casa, som un nombre prou baix per a retreure les darreries de la passada centúria, quan, vers l'any 90, jo actuava de delegat empordanès. Després, una comissió del Centre, presidida per En Maspons i Labrós, de bona memòria, inaugurava el registre de visitants de l'« Observatori Català », de Sant Feliu de Guíxols. De lluny estant, nosaltres apreníem de respectar l'obra i enaltir la valor d'uns noms que, personalment, no coneixíem, establint-se així aquella moral dependència que assaona i fa llevar la tasca d'idealitat.

Perquè jo també som estat excursionista com vosaltres.

També he resseguit les nostres muntanyes ; m'he rabejat en els cimals ; conec la traïdoria de la boira ; la feresa del torb ; m'ha colpit el rem de pedregada ; he tastat la corda i el *piolet* ; he respirat aquell baf terrós i reumàtic de les *crevasses*, i he oït la rossolada fent retrunyir les solituds emmantellades, somovent la fingida apatia dels glaciers. Algunes vegades m'ha seguit l'espectre del Brocken ; he copsat el respir de la muntanya en la defallior de la vesprada i compartit la seva somniesa en el bres de la nit, sota l'estellada llampuganta.

I donant a l'excursionisme un caire que jo trobo massa preterit, us voldria semblantment retreure la mar vers la qual està encarada Catalunya, esperllongant aquell Cap de Creus sempre guaitant a llevant, d'on li pervingueren primícies de grans i fortes civilitzacions.

Recordeu que per mar s'expandí el nostre poble en els seus bons temps ; car, fenent les ones, pogué el Rei En Jaume conquerir la seva enamorada ; és envoltat de mar que ens parla Blanquerna ; a l'altra banda d'aqueixa mar hi ha platges on ens acullen en la nostra llengua i des d'elles estant, veurieu l'estela catalana seguir marcant la ruta d'Orient.

Com podríem parlar de *Mare nostrum* si això oblidéssim ?

Si la sabeu sentir, la mar té una emotivitat que no desdiu pas de la de muntanya, i, en canvi, ofereix una major mobilitat.

El rondineig de trenc d'onada és prou atractívol perquè vos hi deixeu anar : llisqueu-hi endintre i serà pròdiga de bellesa.

MEDALLA C. E. C. : EN ROSSEND SERRA i PAGÈS

La dalera d'una proejada, cobrada l'escota, ben trossada l'antena i amb la vela tesa i l'orla sotaiguada, fer cruixir la pena en una ratxada de « vent llarg »; els treballs per « fer apuja », quan heu de remuntar un cap en una xalocada, i a dues o tres llargades, allà a la mà de terra, esclata la rialla escarnidora del rocam, que reganya les dents, tot escopint-vos el seu ruixim; la incertesa de l'amorrrar quan la tramuntana vos hi vol dir la seva, i torna tan llunyana aquella costa que vèieu tan propera; la dansa esbojarrada de la revolçor sardanejant damunt de la « mar d'escata »; el sobtat enverinament de la « mar de llamp »; el bramular del temporal esbandint en els sorral, arremolinant còdols, rosegant puntes o bé rebotent en els penya-segats.

Mes no sempre és així feréstega, car solament ho fa per imposar respecte als forts.

També us deixarà emmirallar en una « mar blanca » sota el cel canicular o en la pallidesa de les mimves; us sorprendrà amb les formes fre-delugues del sol, quan ix en les matinades d'hivern, mentre les afraus llen-gotegen de boires nocturnes, i ella follejarà enganyant-vos amb estranys « miratges »; o bé, exhibint-vos el bell fenòmen de la « mar que fuma », podreu contrastar la seva afalagadora tebior amb la cruesa del terral, que vos fa venir piulots, tot embaumant-vos de flaires boscanes.

A través de la seva maragdina transparència, algun cop us deixarà endevinar meravelles del fondal: el to d'ivori del « net », la grisor perlada de l'« alguer », la velada policromia del « grapissar » i d'ací i d'allà, els lloms de les « planasses » que talment semblen monstres ajaçats.

La mar té maneres dolces i amoixadores, suavitats de donzella i joguineig d'infant; tumbagues nacarades; duu joiells vivents. Si « fa rimes », és que té esgarrafances, i a voltes li vénen blanques lassituds; però, la'n treu l'oratge amb ses « ramioles », i, ja desperta, ella s'hi rabeja en el « cabrejar », i amb els « berberols » tota s'escabella, capbussa riallera, sempre onejanta,

« Mar brava, mar verda, mar escumejanta ».

MARAGALL.

No vos diré pas que jo hi hagi trobat mai cap sirena, mes sospito haver-les sentides, i verament he vist el llop marí en la playa soliua de Lliberola, i passades les Formigues, a certa forària del Cap de Sant Sebastià, un jorn ens sorprengueren els raigs de la balena, fent que un vell « coraier » que dúiem

GUAITANT ENRERA

a bord, evocant la seva juvenesa, expliqués coses d'una serpent de mar, que ennartava els mariners, i lluí un diamant « així gros com es puny, allà al bell mig d'es cap ».

I el meu excursionisme és anat bon xic més enllà : car deixant la Terra, s'ha passejat telescòpicament pels paisatges llunars de grandioses planures a tall de mars eixutes que voregen esplèndides sinuositats, com en la « Mar de les Plugues » aquell clàssic « Golf dels Iris », on s'esplaia una sortida de sol que cap poeta no ha cantat encara. I arreu es redreça muntanyam d'alçàries pariones a les de la Terra, amb cresteres reixades de cràters i timbes esfereïdores, i arrugues colossals i enigmàtiques llüissors i esquerdaments i astoradors fondals, que engolirien embostes de Montserrats, de Montsenys i de Puigmals.

I, sempre més lluny, allà en les roentors del nostre estel, he albirat el terbolí de metalls ablamats, flamejant en grandors on la nostra Terra, tota sencera, no representaria més d'una guspira.

I lluny de lluny enllà, escandallant la nostra Galàxia, dintre les corbes de la qual s'anorreen i es repasten sols, he sentit com s'esvaeix la materialitat humana ; mes també m'ha corprès el gran do de la intel·ligència, ja que arriba a amidar la immensitat.

Ja veieu com ne som estat d'excursionista i bé podeu tenir-me per company.

Ara, entre companys, reprenem la conversa.

Circumstàncies fortuïtes han brodat un mite al meu entorn, bé prou que me'n som adonat, i que jo assajo de realitzar en la mesura de les meves forces.

Un mite, no sol pas ésser cap mala cosa i us prec que me'l deixeu utilitzar, perquè així les meves paraules guanyaran una autoritat que certament no tindrien pas venint solament de mi.

Ens ha tocat de viure moments històrics que s'ho valen ; emperò en judicar esdeveniments en els quals un hom juga, cal malfiar-se de les aparències i les pròpies sensacions. Per exemple, en la passada centúria, els pobles ibèrics foragitaren materialment un invasor, l'esperit del qual, no obstant, els vencia allà en les *Cortes de Càdiz*. No el defenso, sinó que constato merament fets.

MEDALLA C. E. C.: EN ROSSEND SERRA i PAGÉS

I el que en certs sectors es produeixin actualment aquells « punts singulars » i « llocs de retrocés » tan coneguts de la Geometria formal, no implica pas minva d'espiritualitat nostra, sinó que més aviat la referma i fins ens ajuda a determinar la pròpia trajectòria.

Car la barca de Catalunya navega millor amb vents de proa, perquè aleshores la nostra gent desplega les qualitats, mentre que en les empopades s'hi deixa anar massa refiada, cosa que no fa bon mariner.

Per tant, oh juvenesa ! preneu bé esment, vosaltres que de natura sou impressionables i fàcilment impacients, per raó que el vostre ritme accelerat no s'avé amb la lentor de les resultants històriques : els moments actuals segueixen essent d'*idealitat* i encara ara vos repetiré : « no hi cregueu pas en la realitat, car la cosa més real de la vida són les illusions », tal com jo ho escriguí molts anys enrera, en l'àlbum d'una donzella empordanesa que ens demanà autògrafs, en ocasió que jo ensenyava la meva terra a l'amic poeta Maragall.

Conreueu-la la illusió, perquè en les trangolades de la vida, ella vos aguantarà en surada ; és remei per a la defallença ; besllum que traspua les nuvolades ; oblidança de si mateix, o sia, sement de generositat i és germana de la bellesa.

Illusió és perenne juvenesa i juvenesa deu amar illusió, usant dretura d'inexperiència, puix ambdues àdhuc tenen raó de no tenir raó. Mireu, en aquell conegut símil de *Plató*, jo crec que el corcer que brega per encelar-nos devia dir-se « Illusió », i quant a l'altre, el que llordeja vers terra, anomenau-lo vosaltres, tot riolerament, « Realitat ».

Vos predico la « illusió » com acte conscient d'afirmació, oposat a les negacions que pretenen seduir-vos ; perquè, « negació » és impotència d'afirmació, així com moltes preteses « realitats » non són més que illusions follades, són decaïment, també impotència. I és que la illusió és talment una heroïcitat.

En acordança amb aqueixa encoratjadora visió, voldria recollir algunes negacions que fereixen el sentiment, pretenint combatre l'espiritualitat nostra, i em proposo oposar-hi, breument i raonada, una trilogia d'afirmació, ço és :

La força de la intel·ligència.

La valor de la pròpia personalitat.

La tradició, escola de continuïtat d'esforç.

GUAITANT ENRERA

No espereu pas filosofies de què no som capaç i que no s'avindrien amb el lloc d'aquesta festa. Tampoc no faran cap falla, perquè la disciplina intel·lectual a la qual pertanyo, i la meva experiència personal, m'han ben après que rares vegades reïx l'horaciana temeritat del *audaces fortuna juvat*, mentre, en canvi, rares vegades falla aquella heroïcitat continuada que s'anomena *tenacitat*.

La meva exposició serà sense cap pretença doctrinal i en forma d'impressió o anecdòtica recordança; una mena de soliloqui que cadascú pugui aplicar avinentment.

Mes, abans, fem acatament a la diada, invocant Sant Jordi, l'incomparable cavaller de la Intelligència, que defensa heroïcament la ideal donzella Illusió, de la fera Realitat.

LA INTELLIGÈNCIA

En el rebulliment i cridòria de la *post-guerra*, segurament que tots haveu oït o llegit aquesta proclamació: «la intelligència és el luxe dels desvagats»¹, moderna màxima dintre de la qual Catalunya s'és vista honorada amb l'anatema de posseir intellectuals².

A part del baf de terra que hi ha en aquella negació vergonyant, és a més una violació de la veritat, perquè és prou a la llum del dia com la major part dels genis són sortits dels estaments humils, i tots els qui estudien espiritualitat han trobat, que el terme mig de força intel·lectual és major en l'estament humil que no pas en el desvagat, constituint això la revelació d'una d'aquelles lleis morals de la Natura que, dreturerament severa, així amonesta la mol·licie dels uns, i compensa el major esforç dels altres. Precisament aquí hi ha el germen de moltes revolucions que han trasbalsat l'estratificació social.

Aqueixa transcendència material de la intelligència explica les persecucions que ha sofert, per raó que la seva virior moltes vegades ha neguitejat el jaç de les decadències, i en aquest sentit, la bella rapsòdia de Virgili: *mens agitat molem*, també podria sonar com una amenaça.

Perquè la intelligència sap tancar en una equació l'estabilitat del sistema planetari, mentre que un conqueridor, amb tots els seus exèrcits, no arriba a deturar la idea d'un sol dels sotmesos, perquè cap força material no pot agrapar-se amb la immaterialitat de la intelligència la qual és, per tant, incoercible; cosa que ja deia en altres paraules aquell esclau, mestre de filò-

¹ Trotzky.

² Primo de Rivera.

MEDALLA C. E. C. : EN ROSSEND SERRA i PAGÉS

sofs, Epictet, quan proclamava la pròpia independència exclamant : *la meva pensa, ni Zeus la pot sotmetre*.

Debades les passions humanes han assajat d'empresonar la intelligença, car àdhuc ha il·luminat la foscor del reclus, produint-hi obres admirables, i de vegades d'allà dintre estant, ha trencat els lligams d'altri. Entre molts, el cas de Galileo és representatiu de tota una fase intel·lectual.

També l'encegament d'ira és anat fins a segar fortes intelligències mes no per això deturà el treball d'aquells cervells, la potencialitat dels quals seguí actuant, i congrià tempestes d'idees, que alçapremaren multituds, i esberlaren estats, aterrant llurs bastides.

La història prou fóra bona escola, si solament la humanitat hi volgués aprendre ; emperò la història es repeteix amb una insistència acusadora de les collectivitats incorregibles.

L'home, criatura transient, ésser efímer, esdevé perdurable per la intelligença. Salomó, Homer, Pitàgoras, Euclides, Aristòtil, Arquímedes, no són pas morts, car segueixen ensenyant en llurs càtedres, on nosaltres cada jorn assistim.

El mateix passat que, indiferent, tantes coses colga en l'oblidança, i no respecta la polseguera dels conqueridors, de vegades es commou i en sap transmetre a la posteritat un gest espiritual, com aquell del soldà Saladí quan sentint-se morir sota la tenda, manà a un servent que eixís al defora i tot fent voleiar un gran llençol, pregonés als quatre vents de la contrada : « Guaiteu ço que Saladí se n'emporta de les seves victòries ». I anava voleiant el blanc llençol, que l'havia d'amortallar ; esplèndida lliçó, digna d'un gran home.

Quants de noms són romasos únicament per amor de la intel·lectualitat que representen ! Jo sé gent que coneixia Marc Aureli, ignorant que fou un emperador, del qual solament resta el moralista.

La intelligença és un do divinal que assedega l'ànima de Veritat ; mes com que la finitat humana resulta incommensurable amb l'absolut Veritat, aleshores neix en l'ànima aquella amorosa recança de Veritat que dona humilitat al saber i en constitueix la veritable essència. Per això parla el foll quan el savi calla ; perquè el foll no sap res, i el savi « sap » que no sap res : ço que els separa és la humilitat d'un « sap ».

Aquells filòsofs del temps d'Alexandre eren més forts que no pas el conqueridor, perquè es reien de l'ambició de domini, i Alexandre es deixava arrossegar per ella.

GUAITANT ENRERA

És que la intelligència ens desclou, dignifica i amida la nostra humanal condició. Escolteu a Pascal encarant-se amb l'Univers i apostrofant-lo amb grandiosa justesa : « si, tu ets gran, molt gran, emperò no ho saps pas que sies gran ; mentre que jo, home, si som petit, ho sé, que som petit ».

I la intelligència s'enlaira a excelsituds on cap violència no la pot atènyer, com vos ho expressa altra volta Epictet quan, ja fonent-se l'estoïcisme a l'escalf del cristianisme, se'ns defineix ell mateix : « jo som un esperit traginant un cos », bell concepte verament ascètic, que àdhuc enclou el martiri ; perquè si *som un esperit traginant un cos*, encara que llencem o ens prenguin el cos, romandrà alliberat l'esperit de la intelligència nostra ; tal com ens ho ensenya el cel de la història, on l'astre de Sòcrates segueix lluint, per damunt de les passions disfressades d'idealitat i de justícia.

LA PERSONALITAT

La societat organitzada és aconduïda vers la uniformitat, per la raó que l'antic « regiment de pobles », s'ha canviat en lluita pel predomini, en la qual la pròpia personalitat és un accident que destorba, puix li calen grans masses homogènies, que són més fàcilment manejables, i monòtones planúries sobre les quals pugui rodar el corró nivellador, aixafant les flors per tal que no hi canti l'ocellada.

La síntesi històrica evidencia com se substituï el poder personal per la grossa bastida anònima de l'estatisme, la qual, hipertrofiant-se, invertí el seu funcionament, i capgirant la finalitat, en comptes de servir l'home, constreny aquest a servir-la i el mena vers aquella *coming slavery* predita per Herbert Spencer.

Amb tals premises, topàriem transcendents, cremadores i complicades qüestions, que enarboren la societat contemporània i entre les quals assenyalo, tot passant, la destrucció moral i material de la família, que algú voldria convertir en un mecanisme com el de fer segells o paper moneda. I així, d'estimball en estimball, davallàriem al fons de l'abisme, per trobar l'home reduït a una mera fitxa en el ceculari del *servum pecus*...

Sortosament, la Natura també hi té part en la humanitat, i vetlla els seus propos drets, i

« si no li ho donen, s'ho pren »

COLLELL.

MEDALLA C. E. C. : EN ROSSEND SERRA i PAGÉS

perquè no es regeix pas, ni és regida, per les ordinacions humanes.

Vet-ací una colla de temes, algun d'ells ben temptador per al meu tremp ; mes poc me n'adonaré, perquè, encara que no ho sembli, som en temps de Poesia, i ara em detura un vers forà

Glissez mortels ! n'appuyez pas.

Seguim-lo, el consell del vers ; car també recordo que en una entrevista, la Dra. Montessori ens glossà amb entusiasme la transcendència de les petites coses, i la conversa exhalava talment perfum d'Assisi.

Vos ho puc exemplificar en una impressió personal, que convertiré en paràbola.

Una vegada, jo trespava vora els tres mil metres d'alçària, arrossegant aquelles fòbies pròpies del mal de muntanya, quan em cridà l'atenció un *aster alpinus*, que em compadia des del seu esquei. Com que tinc una certa propensió a l'experiment, vaig endinsar-me en consideracions respecte de la floreta, i, com sol succeir en semblants casos, ja ho sabeu, vaig acabar adormint-me. En despertar, havia totalment desaparegut el mal de muntanya, fins al punt que essent l'*aster* gairebé al caire d'un estimball, vaig cometre la infantil revenja de seure al seu costat, fent pendolejar triomfalment les cames en la buidor. Si algun fisiòleg m'escolta, dirà de seguida : és que el repòs havia restablert l'equilibri del vostre cos. No ho contradiré pas, mes com que aixó no canvia el meu argument, prefereixo l'idealisme de creure que la muntanya em volia vèncer, i, mijançant l'ajut de la benfaent floreta, jo vaig conquerir la muntanya.

Collim alguna altra petitesa, que n'haurem profit.

Si des dels carrers, bon xic massa pregons de la vostra Barcelona, guaiteu amunt cap a la blavor del cel, descobrireu unes clapes i llepesses negres, tacant l'esplèndid celatge ; són les cobertes de pissarra i zinc que la impersonalitat trobà en els països del Nord, i les recollí barroera per lluir-les en l'esclat dels nostres soleis, on són un veritable manament de respecte a la llum.

Àdhuc rellicant damunt del fet, veurem sota la lletja petita vanitat de les teulades negres, aquell impersonal *tot és pàtria*, que barreja les grisors boreals amb els daurats enlluernaments de migjorn, fent un pecat d'ingritud de sol, que mereixeria el càstig ruskinià de fosca eterna.

GUAITANT ENRERA

Quelcom de semblant s'ha esdevingut en el reialme de la pensa.

Majorment en els darrers anys, a casa nostra se són fetes remarcar disciplines intel·lectuals no sempre prou transparentment obrades, i que no prenent deguda cura de la inexperiència d'altri, se són esmerçades en la mala feina *d'enterbolir l'aigua clara*, de manera que en aquell evangeli de Sant Mateu, on tan bellament se'ns presenta la refiança en Déu, potser ells ens hi trobarien l'apologia de la vagància.

Per això també som vingut aquesta vetlla, en la meva qualitat d'estudiant vitalici, i amb la germanívola amor d'assenyalar el perill a la juvenesa, per tal que se'n malfi ben esquerpa: no begueu pas en aquelles aigües tèrboles, car vos girarien el seny, de que freturem i que estimem tant.

Els temps no són pas de follies i ens calen totes les capacitats per a refermar la pròpia afirmació. No volgueu pas ésser *teulades negres*, puix la vostra intuïció i serenor llatines, tenen prou tasques a fer, més escaients, més enlairades i sobretot més nostres, que l'esmerçar aptituds embullant-vos en l'impersonal joc de disbarats de percaçar la raó quarta, de la sèptima arrel, de la incongruència, recurrent, imaginària...

LA TRADICIÓ

Correntment, no avalorem pas com cal el gran tresor d'afirmació que hi ha en el fet de tenir història, per raó que la seva força actua en nosaltres, àdhuc sense que n'haguem esment. Suara, jo vos cantava la mar amb sonoritats del Laci i la meva vela flamejava en el gregal, que ens duia l'oreig de l'Àtica, mentre les ones portaven el ritme catalanesc que serveix d'ençà de l'Edat mitjana. Quin poble pervingut, per ric que fos, podria adquirir això, ni amb la seva sobreïxida d'or?

I d'aqueixa història n'havem heretat la *tradició* on trobem estotjada l'experiència de les passades generacions, traduïda en saviesa, per servir-nos d'escola en la qual ens honorem, de la qual aprenem i per la qual ens enlairem.

Tradició és l'ànima col·lectiva purificada a través del temps i constituït una resultant, una mena de sediment espiritual, on cada generació aporta el seu dignificat polsim. Per això l'obra de la tradició es fa amb la majestuosa lentor de les coses definitives, car la seva pèndola no bat pas segons, ni tan solament vides humanes, sinó centúries, després de les quals el poble troba cristallitzat en poques paraules o en unes breus ratlles, l'assenyament a

MEDALLA C.E.C.: EN ROSSEND SERRA i PAGÉS

voltes millenari. Mes això qui us ho explicaria autoritzadament, és el Mestre que avui som vinguts a honorar.

A la tradició devem l'esplèndida represa de la nostra espiritualitat, força més transcendent de ço que nosaltres mateixos suposem i a la qual prou té aplicació aquell virgilià *mens agitat molem*, puix ha somogut inèrcies seculars.

Sense ella, no haurien pas sorgit els Jocs Florals que, amb ennoblidors sentiments, han creat tota una literatura on la poesia té poemàtiques meravelles, i la prosa escriptors que han merescut les honors d'altres llengües; sense ella, l'escola dels nostres cronistes no s'hauria continuat en una historiografia on ja sabem ben retrobar la nostra personalitat, despullada dels primitius lirismes; ella, ens fa fruir d'una Art pròpia, ben caracteritzada; per amor d'ella, els clasicismes grecs i llatins ens parlen ja en la nostra llengua, aportant-hi llur formidable reforç; ella, ens fa ofrena d'una gemada florida folklòrica, on el nostre esperit es reposa; sense ella, no hi hauria Biblioteca de Catalunya; per ella, anem bastint una Ciència catalana acollida en la comunitat internacional del saber; sense ella, no existiria aquest casal que ens hostatja; ni els vostres cors vibrarien amb la dalera que els fa bategar; ni jo vos parlaria, com vos parlo, des d'aquest setial.

En certes activitats, la continuïtat de la tradició se'ns fa més aparent. Sense aquell esclat popular que fou En Clavé, no tindríem ara « Orfeó Català », planter d'orfeons, i els nostres cantaires no ens encisarien amb els triomfs de la polifonia, ni hauríem sublimat la nostra cançó, fins al punt que el passat es revé i es redreça per tornar a escoltar les dolçors del « Noi de la Mare » i de la « Mare de Déu », que àdhuc es fan sentir de les gents foranes, puix d'enllà de la mar són vinguts compositors a glossar el miracle de « Sant Ramon »; fins al punt que la cantaire del Nord, tota commosa en les paraules del poeta,

« Cantava cançons — de la meva mare,
que quan jo era infant — ja me les cantava
i ara que sóc gran — les canta l'eslava ».

MARAGALL.

Tot això és efectivitat d'afirmació, i conhorta comparar-ho amb les negociacions filles de la guerra; car la humanitat està passant un dolent quart d'hora, i no sap com refer-se de l'abús de violència; no manquen pobles que

GUAITANT ENRERA

expressió de temença en els cervells primaris i en els pobles on la jerarquia consisteix en un poder personal, basant-se en la violència i, per tant, mancat d'autoritat.

El meu avi Rafael Patxot i Ferrer ja definia l'autoritat : és una funció delegada del poble i regida per la intelligència. Justament la inversa de la transgressió que ha regnat aquests anys darrers.

En el parlament que estic comentant, sortia una imatge esdevinguda actual d'aleshores ençà.

Jo deia que la barca de Catalunya sap cenyir prou bé una proejada i, en canvi, no sol servir gaire en les empopades, perquè oblida massa aviat la precaució i així no és rar que faci « guinyades » i perilli que la vela « prengui de l'altra volta ». Mariners, ja m'enteneu.

I vosaltres, terrassans, escolteu també : de vegades Catalunya agafa una mena d'infantilisme, que la predisposa a deixar-se enganyar i la fa distreure o enternir-se cinc minuts abans d'arribar al punt crític, perdent avinenteses que són de mal rescabalar. Guardeu-vos d'aqueixa feblesa, vosaltres que teniu de forjar una bona anella per a la continuïtat del nostre poble.

Ara, que tothom faci el cap viu i compleixi el seu deure, mantenint-se en el lloc que pertoca.

Alerta, timoner : armeu l'arjau, cobreu l'escota ; vela va !

Barcelona, Maig del 1930.

ANY 1928

Medallista: EN FRANCESCH MATHEU i FORNELLS¹

Estimat Mestre en Gay Saber
Francesch Matheu :

La meva vida ha estat molt curta d'infantesa i això que encara som estudiant.

Per la mateixa raó i amb el vostre permís, jo voldria afegir-hi avui, un gest d'infant.

En agafar la pluma per al meu parlament, me sorprengué que escrivia una mena de prosa rimada, i pobre de mi ! me som deixat temptar i he caigut en la vana pretença de voler-la continuar.

Es clar, n'ha resultat una mètrica poc complaent, empassegant-se en rimes revesses, i al millor, fugint, trencant la disciplina.

I així, casant la llegenda nòrdica amb el solei de migjorn, m'és nada una veritable rondalla de coses nostres, en llurs esclats i minves i repeses.

Com que malgrat la forma defectuosa, la meva contarella no serà pas mancada de seny, ni de cor, me dóna refiança per a pregar-vos que n'acolliu el fons amb aquella condescendència paternal que, a mida del pujant de la vida, se va amorosint més i més, fins a tornar-se infantívola germanor.

De vegades, els infants tenen atreviments certers, que cal saber escoltar en la innocència llur, perquè ens fan repensar, i aquest privilegi d'infantesa, que l'edat ens va prenent, comporteu que jo el gaudeixi ara uns instants, ja que vinc tan cançat d'ésser gran.

Mestre, so prest a la vostra honor i reverència.

¹ Aquesta fantasia sentimental i evocació floralesca en uns moments en què els Jocs Florals eren prohibits per la primera dictadura, no fou llegida en l'acte de lliurament de la Medalla, per la raó emotiva que explica l'Historial de l'Institució Patxot, pàg 141 i per això fou llegida privadament més tard, el 9 de Maig, en l'estatge del Medallista.

LLEGENDA DEL CAMINANT

Camina que caminaràs.

Terres enllà hi ha una llegenda,
que alguns de vosaltres ja coneixereu ;
així i tot, jo us la vull retreure,
car ací a casa nostra, àdhuc ignorant-la,
n'hem estat hereus.

Copsareu la llegenda, tal com la vaig oure,
en la vall muntanyenca del Berner Oberland,
on amb tristori esperit,
jo curava d'un físic defallit.

Ens la contà un frare dominicà,
d'austera testa, faccions retallades i gesticular nervut ;
ens contava la meravella i allà mateix ja s'era obrada,
car anys abans, jo havia vist una prada,
on ara ens soplujava la bella església ogival.

MEDALLA C. E. C.: MTRE. FRANCESCH MATHEU

Al mig, una palmera esbadiada,
columnant fins la volta, li servia de puntal¹,
i sota el fullam de la nau ressonanta,
llum policromada traspuava el vitrall,
clapejant cosmopolita multitud
que recollida, escoltava en gran quietud
la paraula vibranta d'aquell frare blanc.

In illo tempore hi hagué un caminant,
comanat de seguir la terra,
sense poder esguardar enrera,
sinó sempre fent via avant.

Quant dura n'era la feina,
prou que ho endevinareu !
car el bé el seguia darrera,
i ell anava sempre de cara al mal !

Als seus peus, s'obrien timbes pregones
vessantes de foscó,
el seu cel era gropada,
llampegant d'ira i desfermant ventada
furienta de passió.

Vora mar, la terra cruixia
amb el botir de tanta onada,
i bramulanta rosegava,
s'esvorava i revenia
encavallant sos rejalls,
i entre romponents de negralls,
penya-segats engolia.

¹ Es refereix a la capella catòlica d'Interlaken, en el centre de la qual hi ha una columna simulant una soca de palmera, que aguanta la volta amb el seu fullam.

GUAITANT ENRERA

La plana era deserta, catifada d'espines ;
l'eixuta torrentera, un aspre codolar ;
menava a la garrotxa, barrada de garrigues,
una frèvol passera, que feia el cap rodar.

I allà, al cim de la serra,
sobtada de fredor,
el pedregam s'esberla,
esclatant de gelor.

Mes, sense parar-hi esment,
camina que caminaràs !
sempre guaitant avant,
abstret complia el seu deure,
aquell heroic vianant.

I rera seu, l'alba llua,
i el sol s'alçava radiant ;
joguinejant s'esbandia
la mar, lliscant el sorral.
Les planes treien florida,
i riells de llum destrenant,
desfeia's la nuvolada
en serenor triomfant.

Cortrencant-se la gelera
l'aigua n'era alliberada,
i saltant per la timbera
persignava la contrada,
flamejant l'espai
amb doble irisai :
la senyera esperançada
de Sant Martí.

MEDALLA C. E. C.: MTRE. FRANCESCH MATHEU

La terra, gràvida esdevenia
permor de la soleiada,
i remorejanta glatia,
brunzint de bunior alada,

L'ocellada refilava,
cantaven les fontanelles,
les flors, s'aponcellaven totes,
i aplegant-se les parelles,
en braços de la mare
s'enriolava l'infant.

Tot això seguia la petja
del miraculós caminant
que no podia veure enrera,
i solament guaitava avant...

Han passat moltes centúries
d'ençà la cosa succeí,
mes ja no en fa pas gaires
que el Bon Pelegrí,
camina que caminaràs !
transitava per ací.

La gent estava distreta
i ben pocs se n'adonaren,
llevat la colla selecta
que commosos s'aplegaren
en germanor de naixença,
per a guarir d'enyorança
i reprenent llur volença
treballar amb esperança.

GUAITANT ENRERA

No us distregueu, infants !
escolteu bé, donzelles !
car la rondalla va avançant
i ara vénen meravelles.

Entremig del brogit
d'aquella gentada,
que s'era oblidada
del seu propi esperit,
un fidel trobador
vella arpa polsava
i al poble clamava
amb veu dolça d'enyor :

« Jo som d'una Mare — que en té gran fillada,
i terra planera — de mar fistonada,
i rostes muntanyes — de neu mantellades,
que la boira enfloca — i a ple sol daurades.
Si la coneguessiu — bé l'haurieu d'estimar,
car sembla pariona — del vostra comellar. »

« Tenim parla mascle — en gestes forjada,
mes també sonora — com rialla d'infant,
la gent que l'escolta — ne resta encisada,
i és vostra bessona — car l'esteu parlant ! »

La veu tensonada
del trobador,
així els recordava
llur germanor.

I de l'oblidança
el poble es colpí,
quan ple de gaubança,
tornava a camí.

MEDALLA C. E. C. : MTRE. FRANCESCH MATHEU

De nostre rei Joan, s'oïa la tonada ;
les ruïnes contaven passada beutat ;
veia Aribau la Pàtria retrobada ;
també sonava el Gayter del Llobregat
i bressava la mar l'Illa Daurada,
parada escoltant les llangors d'Ausias March.

El Ter corbat, un Fluvioler s'emmena,
vers la plana que guarda la cabana,
on l'amor del Pastor i la Sirena,
se'n riu, del xiular de la tramuntana.

I del Canigó en la placèvola afrau,
les campanes de St. Martí tocaven,
esbargint la bravada del Comte Arnau
i els cataus on les gojes s'amagaven.

Besant el Roine, de trobadors planter,
Provença, colrada de sol estival,
acompanyava amb rengleres de xiprer
Mireio, duent-nos la Copa de Mistral.

I sotjava Occitània encuriosida,
« Aquelles Muntanyes, que tan altes són »
i vella germanor havien partida.

Dispost a foragitar la Moreria,
fins el Conqueridor sorprès s'alçava,
mes la sua mortalla pausat recollia
i a la fossa, solemnial, retornava,
pus no era cosa d'espasa, ni de rei,
un poble encisat per amors d'altra llei.

Així fou complerta la trasmutança,
estela formosa d'aquell caminant,
que la veu del nostre tenia en lloança.

GUAITANT ENRERA

I en la seva dalera,
cendres i brasa destriant,
jamai guaitava enrera,
i sempre de cara avant
fent la seva comesa,
en els nostres finestrals
havia deixada encesa :
la llàntia dels Jochs Florals.

Llavors, amb la pensa enardida
per guspira genial,
un llaurador prengué embranzida,
i donant braçada — a fons la Mar Gran,
d'una sola embosta !
se feia ben nostra
i treia en surada — l'imperi d'Atlant.

I un vident, que jugava amb la ginestra,
extasiant-se davant l'altre fondal,
del més enllà freturava l'enquesta,
adollant aquell « Cant Espiritual »
on parla l'ànima sorpresa
i vol aparellar el Cel
amb la bellesa de la Terra.

Camina que caminaràs !
que Deu t'ho pagui, Mestre caminant !

L'esplet del nostre jovent,
que ens hostatja en son Casal,
afegí son ardiment
a l'encerca de l'Ideal.

MEDALLA C. E. C. : MTRE. FRANCESCH MATHEU

Calcigant el Pirineu congestat,
desfeia de Flordeneu la traïdoria,
que al pobre Gentil havia malfadat
i permor d'ella la vida perdia.

De la miranda del Puigmal,
albirava enllà del ponent,
nebulós de revolçor,
les messes dels vergers d'Atlant
que entremig de dos móns van dient
la gesta del llaurador.

I sempre volent més amunt,
trescà de l'eternal *Mont Blanc*,
per dalera de veure lluny,
arestes que el temps va esmolant,
i torrejant en la blancor,
cap a migjorn llambregava,
la catalana barriada,
al peu de l'Etna gitador.

Escalà el timbós *Matterhorn*
per a fruit la llevantada
i aclarir si durava el Born,
d'aquella nostra Orientada.

Camina que caminaràs !

Sense retornar enrera,
Oh ! Vós, secular caminant,
vullau mostrar-vos un instant,
al poble que així us venera !

GUAITANT ENRERA

Perxò, en aquesta diada,
Sant Jordi, el Bon Caminant,
s'aturava en la creuada
i escolta els qui van pregant.

Espill de juvenesa,
ve de flors engarlandat,
servidor de bellesa,
patronant la idealitat,
vencedor de feresa.

Per retre-li homenatge
som ací tots aplegats,
en nostre bell hostatge
ple d'exemples dels passats,
i complint la prometença
segellem nova fermança,
en germanor de naixença,
compartint-nos l'esperança.

I permor de la Mare
que ens acarona
en el nostre escó pairal,
lloregem el germà gran :
de la « Copa de Mistral »
ell sentí la contada ;
del Bon Pastor
del Canigó,
ens dugué l'abraçada,
en son « Reliquiari »
ple fins a vessar,
que d'arreu s'escampa,
car no es pot tancar,
i amb els altres majorals,
té arrecerada
de la ventada,
la llàntia dels Jochs Florals.

MEDALLA C.E.C.: MTRE. FRANCESCH MATHEU

MESTRE :

Les flors que us ofrenem,
totes són ben vostres :
les unes, les haveu guanyades,
les altres, les mereixeu.

L'ofrena fóra poc complidora
si només portava flors :
la criatura moridora,
va cisellant-se en plors.

Vós assenyat Poeta, ja sabeu,
que no haurà plenitud de viure,
qui de sofrença ignori la creu,
la joia us la duen els altres,
a mi em resten les tristos.

Vós, tan bon fill i ensems pare,
de la vida en el cim alt,
preneu mes roses esfullades
servant llurs tiges esqueixades :
en vostre cor
hauran conhort,
refloriran agraïdes
llàgrimes perlejant,
i les cruentes espines
s'enrogiran de sang.

Ara l'ofrena és completa.

Vida d'home és així feta :
la seva amor, mena dolor,
i en la dolor, renaix amor.
Perquè s'argenti l'alba riallera,
cal primer un abrandament de sol post.

GUAITANT ENRERA

Camina que caminaràs !
si fossis ací, benaurat caminant.
endolciries mon desconhort.

GERMANS :

Talment parla la llegenda,
heretatge secular,
una lliçó d'experiència
per vosaltres novençans.

Camina que caminaràs !
vosaltres seguiu darrera,
nosaltres ja som davant.

La llegenda mai no acaba,
serà llarga com voldreu :
nosaltres anem filant-la,
vosaltres la nusareu.

Mentre canten les cigales
dels Jochs Florals,
van formigues afanyades
el gra aplegant.

Seguint la treballada
de la nostra avior
farem altre llaurada
per la germanor.

Somriurà la serralada,
els arbres s'enjoiellaran
i s'alçarà l'ocellada ;
els mals pastors penediran,
i rependrem l'alenada

MEDALLA C. E. C.: MTRE. FRANCESCH MATHEU

pensant en Nostre Senyor,
quan clavat en creu moria,
culpat de tenir raó
contra un poble que mentia.

No us faci por la mar,
ni el temps, ni la foscura ;
si l'home ha de finir,
són esperit perdura,
i enc que s'enrunés la terra,
en bella i divinal essència,
entremig de sa desferra,
resplendiria la Intelligència.

Santa Maria, toqueu les campanes !
Deixeu-les que brandin i vagin brandant !
Si tothom compleix el deure,
camina que caminaràs !
sense guaitar enrera, sempre cara avant,
no caldrà pas que ací torni
el llegendari caminant.

20 d'Abril del 1928

ANY 1929

Medallista : EN LLUÍS ESTASÉN i PLÀ

En aquesta festa, que és ben bé de juvenesa, tant per l'esperit que hi alena, com per la tradició de la diada, la finalitat de l'acte i la qualitat del medallista, deixeu-m'hi aplegar la veu d'aquella altra juvenesa de la passada centúria, la idealitat de la qual esdevingué prou efectiva per a esberlar ficcions seculars.

Idealitat és juvenesa d'ànima i nodriment de voluntat ; nosaltres seguim pregonant-la fidelment i, per amor d'ella, som romasos lliures del materialisme imperant. Llei de lleis, la Llei moral abranda, justifica i garanteix el nostre entusiasme, perquè, en temps de materialitat i decadència, una salvadora reacció providencial, fa que sia més albirador l'encís de l'espiritualitat. I ací escau la vella divisa : *la mort n'y mord*.

Festegem un muntanyenc, ço és, un home que s'adelita lluny de l'anònim apilonament humà ; que deixa el discordant brogit de la ciutat, per la veu harmoniosa de la natura, i l'aire tèrbol del fondal, per la transparència dels cimals, i els perills traïdors de la urbs, per la franca ardidesa amb la qual tempta la muntanya, bo i defensant-se lleialment, encoratjant-nos a la lluita i gairebé confessant-nos per endavant, atractívola, que ella es vol deixar conquerir.

Aquesta avinença de l'home i la muntanya, enclou un simbolisme que assajaré de glossar breument i, fugint de la literatura cabalística que ara s'estila, us en vull parlar en llenguatge planer i exacte, seguint la usança del meu temps.

Jo no sé si la gent s'adona prou de la raresa de l'«home». Els clàssics ens trameteren l'anècdota de Diògen cercant un home en ple dia amb la seva llanterna i, si això succeïa aleshores, què diria ara aquell filòsof, si li calia cercar-lo en el present ?

Aviat, pel camí que anem, l'home perilla d'ésser menys que una raresa, perquè acabarà esfumant-se en la boirina de les recordances mítiques. Si a això devalléssim, cauríem als llims d'una societat sense humanitat, on hauríem de menysprear i desaprendre la nostra valença mental.

Actualment, aquell ésser que, segons els llibres sagrats, Déu creà a imatge d'Ell, predestinant-lo, sembla que ja no serveix per a la terra, que

MEDALLA C. E. C.: EN LLUIS ESTASÉN i PLA

àdhuc hi fa nosa ; almenys, tal és el parer dels que ací baix volen esmenar l'obra del Mestre i substituir-la per un nou emmotllament, curosament simplificat, del qual surt la feina tota d'una peça, amb els sentiments segons comanda i les idees convencionalment retolades, gent que es belluga sense destorbar, com feien els altres que, essent de divinal factura, tenien volença i sensibilitat i mentalitat pròpies. Amb permís de les dames, aquells homes eren prou bella cosa.

Malgrat les seves qualitats o, millor dit, precisament per amor d'elles, l'home veritable és un grop, un nucli de resistència que trenca el cobejat allisament de la societat moderna, la qual no el vol comportar perquè desdiu del seu blasó on tampoc no admet quarters, i solament llueix un laminador campejant sobre el miratge del desert.

Mes, com que la humanitat és primordialment i fonamental un fet natural, i el món no pertany a cap monopoli, Madona Natura, servant la idea de Déu, ens presenta i ofereix la muntanya, alçant-se corpòria, desmentint la pecadora pretença d'arrasament ; per ço, la muntanya ha estat sovint santificada.

Dalt de la muntanya, Moisès anà a cercar i rebé les taules de la Llei, i el Crist, quan semblava la seva llavor per la Galilea, es deturà a muntanya i hi condensà el seu ensenyament, i aleshores brollà en senzilla beutat el *sermó de la muntanya*, adollant puríssima doctrina, que massa fàcilment bes-canvien els que més deure tenen de practicar-la.

No em direu pas de cap invasió que sia vinguda de muntanya ; ben al revés, que quan la plana s'esvalota i les seves ones sobreixen enfellonides, és amb la muntanya que topen i s'hi esmorren i es deturen, puix ella sempre ha fet causa de restitució o estat bressol de reconquesta : no plauen a la llibertat els rasos ni les planures, sinó que vol cingles i cresteres i puigs, ben penya-segats.

Quan el sol es pon, reserva la seva llum darrera per a la muntanya, que s'arroenta i encén com un far, afitant l'excelsior de la natura ; i l'endemà, quan s'ha esmunyit la fosca i l'alba argenta el vel de la nit que es desfà en rosada, el sol retorna enyoradís, per a donar el seu primer bes a la muntanya que li somriu fidel i, commosa, ella fa riellar l'aigua pels llisalls on ell s'emmi-ralla i, afanyosa, apressa l'escorriment de les congestes per tal que els torrents saltin joguiners en llur tasca de dur fecunditat a la terra baixa, devers la qual s'escola, generosa, la muntanya maternal.

GUAITANT ENRERA

Si la mar boteix, roncant esvorada, té neguit de poca durada i li cal retornar al cinyell d'horizontalitat, que el Mestre Vives ha sabut musicar.

Si l'aire s'ennegreix i encastella nuvolades desbotant llamps i trons i pedregada, són així mateix geniades que acaben i es fonen en un cel ras de blau.

En canvi, la muntanya és monument de permanència, estrebada de joventesa de la terra, imatge de la lluita amb si mateix, gest de revolta solidificat, reserva d'energia, afirmació dominant l'aplanament que l'envolta, proclama de personalitat i digna graonada per a eixir de la calitja de la plana.

Sense muntanyes, ben segur que Catalunya no hauria omplert centúries d'història medieval, il·luminant-les amb la seva cultura ; ni l'espiritualitat catalana hauria trobat llevat per a la nostra renaixença ; ni ara el nostre poble s'obstinaria a voler perdurar.

La muntanya és un poema amb tants de cants, com sien el temperament i les facultats dels que la fullegen.

Per als esperits plàcids, hi ha closes gemades de flors, la vall tranquil·la descabdellant les fumeroles de les masies, la salmòdia del rierol i l'avellutat glevatge de les prades.

El pintor, extasiat davant la gamma en davassall, es desesperarà de la seva paleta que solament disposa d'ingredients de cosa morta, mentre que les colors de muntanya són pastades amb vida.

Si sou romàntics, damunt el segle vincladís envejareu l'alosa quan canta la plenitud del viure, i enlaira triomfalment la seva espiral, fins que, sobtada de paternal recança, es deixa caure dret baix, a la niuda : no es pot arribar al cel tenint les amors en terra.

Reposem en els setials d'un ras i, si escolteu discretament, afinant els sentits, en la dignitat de la quietud sorprendreu intimitats. Quan la boira puja de la coma i traspassa la carena, canviant d'afrau, ho aprofita per a xiuxejar amb els brins de l'herbei ; és que els duu noves de l'altre vessant, com després trametrà les d'ací al serrat d'enllà ; la boira és un dels molts correus de la contrada.

La muntanya fa aplec de vida de tota llei. Les aigües acotxen generacions ; les balmes estatgen els aimadors de la nit ; en el tou de la boixerica s'esplaia un món, i la fosforescència de la fullaca és plena de misteri ; la bellesa s'hi prodiga arreu. Ah ! si l'home volia correspondre-li !

El músic oirà tonalitats i ritmes indefinibles : la prestíssima cromàtica dels insectes, el tremolós sincopat dels saltarells en la ginestosa, la cantúria

MEDALLA C. E. C.: EN LLUIS ESTASÉN i PLA

polifònica dels verders, i el solemniat choral que el vent diu en l'orgue de l'obaga.

Fogar de gentilesa, la muntanya s'és donada a les flors, i elles se'n són fetes mestresses, tenint-hi un parament de riquesa i varietat astoradores. Veureu feixugues elegàncies com el manyoc morat de l'*herba tora* i tiges gracioses duent el botó daurat de l'*àrnica*; diferentment, moltes *gencianes* es plauen millor ran de terra. El *safrà de muntanya*, previsor, soterra fonament la cabeça; d'altres, imitant la *flor de neu*, van abrigades de llana. No havent-hi malvestat, la *rosa alpina* és sense espines. Tampoc no hi manquen les barroeres, que impacients travessen a deshora la gruixa de neu i, amb campanetes d'ivori, fan el toc de primavera per a deixondir i esparpellar anticipadament el veïnat. Inconscients heroïnes, les flors s'enfilen arriscadament sense fer cas ni de la neu ni del torb, i grifolen en les clapes entremig del glaç, badant-hi corolles vistoses, que les papellones també aniran a visitar, en les hores de solei. Hi ha flors temeràries, que pugen força més amunt que el més alt cim pireneic. I allà on no pot arribar la pinosa, que amb el seu forçut aparell de resistència és retuda i deturada, allà campen, arrelen i s'esplaien, bellíssimes mates de flors que, enasprades, regnen sobiranes, per virtut de llur mateixa delicadesa, i algunes, les *saxifragues*, s'hi guanyen el nom de clivelladores de pedres. Oh! dona! guarda l'ensenyament d'aquestes amigues teves.

De vegades, la muntanya s'encaputxa de núvols durant la diada, per pregar amb les seves companyes; mes, al capvespre, sol descobrir-se, i, nua la testa, rep la serena, en la celístia espurnejant de llantions.

Per als cors turmentats, reserva la cruesa de contrastos, la solitud ombrívola, la severitat de l'avetosa, els xiscles de la xuriguera, la feresa de les tarteres, i el planyívol rossolar del pedruscall en la clapissa.

Els tràgics fantasiejaran al peu del cingle, en l'escampada de rocam; s'abocaran al badall de la ferla; capiran la sofrença del terror retorçant-se vionat; admiraran les arestes remordides pel llamp, i sentiran com les allaus fereixen cruelment la faç de la muntanya.

Que no es deturin pels costers, amunt sempre, els contemplatius. A mida que aniran pujant, les colors en minva, esblaimant-se, guanyaran estesa; el so se simplificarà en la tonalitat bàsica, i el ritme desplegarà una amplitud descompassant la migradesa orgànica. Via amunt, integrant totes les colors, la muntanya es vestirà finalment de blanc, per agermanar-se amb la blavor.

GUAITANT ENRERA

Llavors, havent restat enrera el bògit de la terra, i despullant-se mentalment de la nostra deficiència sensorial, els contemplatius, alliberats de la llordesa de la còrpora que ens té fermats, pressentiran aquell acord, omnipresent i eternal, essència de la Deïtat.

Sortosament per a nosaltres, Catalunya n'és terra de muntanyes, i si els cossos que ací baix es malmeten, podem guarir-los allà dalt, majorment hi refarem l'espiritualitat, enfangada per les fotges dels caminals de la planúria ; tot ço que aquesta rebutgi, prou que heurà l'acolliment dels cims.

Els que, coneixent els paranyes de la neu, ramblegen pels cretalls de les geleres ; els que, havent après la malfiança amb què cal tractar les canals, s'entafuren per les esquerdes i saben hissar-se fins a les coronises que donen la clau d'un mal girant ; els que escalen el vidriós llicament del pendís glaçat, i amb la tenacitat de llur entusiasme, guanyen la muntanya per fruir-hi la rapsòdia de les altures ; els que es despengen encordats per l'espadat, i reposen en les lleixes de la timba, bo i esperant la represa de l'encordament ; els que clouen l'ardiment de l'ascensió amb la prudència de la davallada ; aquests mostren un tremp d'ànima, tenen un domini de si mateixos i adquireixen un sentit de la realitat, que els avesa a resoldre les situacions difícils sense temença, puix han trobat com el dubte és perdedor viarany, que esmerça temps i no mena enlloc. La muntanya forja voluntats amb l'oreig de la deslliurança.

Guaitant des dels cims s'eixampla la miranda i els accidents de la terra poc aparenten, perquè es fonen en determinants que es destaquen rellevades ; així, el muntanyenc s'adona aviat de les marrades que la gent fa, i l'alpinista és vivent exemple de la gran lliçó : solament s'assoleix ço que es mereix i es guanya amb el propi esforç ; els cims sempre esperen els qui volen pujar-hi !

I els davanters que talment junyeixen la nostra impetuositat meridional a una disciplinada constància, que no tenen rodesa de cap ni senten el xuclador de la buidor, i en la serenitat de les altures acoblen l'esperit i la matèria, aquests són encoratjador i assenyat guiatge per a les colles que van trescant la carena, frisosos d'aplegar-se tots, part damunt dels solatges de la plana.

ANY 1931

Medallista : NA FRANCESCA BONNEMAISON, Vda. VERDAGUER

Un amic malaguanyat, el Rvnd. Dr. Norbert Font i Sagué, em féu adonar, fa anys, de la naixença de la preuada Institució representada per la Medallista d'enguany ; més endavant, vaig intimar-ne la coneixença a través del juvenívol entusiasme d'una filla que en compartí les tasques i ara, em corlliga a l'Honorable Dama una escena de dolor.

Mes àdhuc la dolor cruenta que esqueixa el cor i descarna l'ànima, si la sublimeu amb esperit de sacrifici, us regalimarà serena amor a d'altri, i és aquesta amor — filla de dolor — la que em porta avui entre vosaltres.

Voldria que m'escoltéssiu, no pas amb aquella mera curiositat del que percep cosa externa, que desperta sensacions externes també ; sinó que, recollint-vos, deixéssiu oir aquella veu interna que tots duem tan pregona ; tan pregona, que fàcilment l'acalla la remor del món.

També us proposo que, per uns moments, deixeu de sentir, a fi de millor raonar, ben aplegats, únicament curosos de la veritat.

Podria ésser que algunes de vosaltres, abrandades en la dalera d'acció, sospitessin agressivitat en la meva exposició ; a les tals, jo deman per endavant perdó,

Honni soit qui mal y pense ;

mes les pregaré igualment, que abans de judicar, recordin l'assenyada dita dels escolàstics, els quals en el doll de la dialèctica llur, no oblidaven pas que, de vegades, la veritat *se habet ad oppositum*, i jo estic en aquella maturitat des d'on ja es veu massa clar el problema de la vida, i prou clara la lliçó de la mort.

De la dona catalana, se n'ha parlat, se'n parla i se'n parlarà, en termes de la major cortesia ; no obstant, la cortesia, al cap i a la fi, és educació, no pas ensenyament, els preceptes del qual són força més austers, menys placèvols, si bé més transcendents, perquè enclouen els dictats de l'experiència.

La visió d'un solitari com jo, és massa monòtona i restringida per a tractar un tema tan perdedor com el vostre ; més, si el reduïm a cosa experimental, ja em sento més emparat, i m'arriscaré a parlar-ne, encoratjat per la discreta

GUAITANT ENRERA

confidència de l'escriptora de la divuitena centúria, quan amb femenina subtilesa ens confessa que: «la dona no es pot descobrir, però es deixa endevinar».

Això comporta un gros marge d'incertesa, i m'hi acullo apressadament, refiat de vosaltres, per a considerar uns aspectes socials de la dona: la dona de la darrerria del segle passat; la dèria del «feminisme»; la dona havent coneixença de si mateixa; o sia, en termes sintètics: l'encongiment, l'esgarriament i la ponderació de la dona.

Aquest és el ramell que porto a la Festa d'enguany. Són roses de variades colors, si bé, respectant el major saber de la natura, no n'he tret ni una sola espina.

I en tractar les tares morals, preveig que oblidaré fàcilment el nostre propòsit respecte del sentiment; mes, qualche sorpresa, no serà pas greu falla en un parlament adreçat a les dones, la dona, ella mateixa, essent una sorpresa renaixent.

El tipus representatiu de la darrera meitat de la dinovena centúria, i pel que es refereix a l'estament mitjà, és la *collegiala*, pretesa glòria, i condemna vera, de l'època.

Per necessitat, les famílies foranes que vivien lluny dels grans centres de població; per vanitat, molta gent ciutadana i no ciutadana; unes vegades talment per egoisme, convertint la missió paternal en delegació mercenària; i altres, per sola feblesa d'imitació, el fet és que les noies catalanes d'aleshores, foren portades als internats de moda.

Allà hagueren de fer la creixença, moral i física, en un ambient inconexe amb la procedència llur, la influència i perduració del qual, durant anys de disciplina, havia d'esmortuir inevitablement els lligams i les tradicions de la família, de manera que era cosa prou corrent que les noies, en retornar a la llar pairal, hi resultessin tan forasteres, com se n'havien trobat de primer en el pensionat.

La seqüència ètica i material de la família esdevenia trencada, i per raó de semblant desarrelament, la passada centúria produí aquella incongruència de la *collegiala*.

Ensenyades en la desconfiança de si mateixes; embolcades de dubtes que les condemnaven a viure constantment intervingudes; generalment desconexedores de les feines i el port de la casa; sense clàries sobre llur alta missió social, i educades apriorísticament per a una societat abstracta que

MEDALLA C.E.C.: NA F. BONNEMAISON, Vda. VERDAGUER

no existia sinó dintre el recloïment, la majoria d'aquelles noies no sabien manejar-se, ni podien situarse, en la maror de la vida, de la qual eren eixides i a la qual anaven tan malament destinades.

En aqueixes condicions, calia que una donzella tingués molt forta personalitat per a llençar els inadequats caminadors i referse'ls escaïment. Ordinàriament, esdevenien consirosses, s'encongien, assajant de sostreure's al problema insospitat que les envoltava, que les tenia esmaperdudes, i que elles no gosaven enfondir, totes esverades de trobar-se en el corrent del viure, que feia la seva via malgrat elles, trangolejant-les proporcionalment a la inadaptació llur.

Incongruent com era, la collegiala no hagué esment de la poemàtica exposició del senzill llenguatge bíblic, quan ens explica com Déu féu la dona per a « companya i ajut de l'home ». I així, quantes famílies resultaren balderes per manca de la força moral que devia cohesionar-les; quantes vides se follaren en una llar enfredorada, perquè solament hi trobaren la collegiala i no pas la companya freturada!

El meu judici potser sembli massa cru i sever, i certament no l'hauria pas exposat en forma tan categòrica, si fos estat sola apreciació personal meva, car sé prou com la indulgència és ben avinguda amb una testa blanca. Mes, en aquest moment, jo em sento representatiu d'una generació; parlo de cosa fallada per l'experiència, i em seria fàcil refermar ço dit amb l'autoritat de noms que han deixat rastre en la història de la nostra terra i que farien respectable legió, des de savis sacerdots, fins a patriarques de la família catalana.

Perquè és un tema d'època que sovint fou escatit en aquells cenacles intel·lectuals, i que com a ressò d'una frase pretèrita hem de pregonar amb recança: que aquelles collegiales, no solament no compartiren, sinó que entrebancaren i desferen, la major part de l'esforç social de la generació a la qual jo pertanyo.

No en faig pas retret a la collegiala, car ella n'era la primera víctima; fou imprevisió dels que la consentiren i greu tort dels que la consumaren.

Guiatge de la intelligència no vol pas dir enquistament, ni servitud, usufructuables *a posteriori*; perquè aleshores sorgiria aquell dilema, tan sovint tràgic en la humanitat i que la dictadura espanyola plantejà a Catalunya: o sobra el domini, o sobra la intelligència.

Tal és la lliçó, massa oblidada, en els temps dels quals jo us parlo, i en la sofrença d'un ensenyament tan errat, nosaltres, de la passada centúria,

GUAITANT ENRERA

vida » ; però aquest esperit no és pas el que inspira l'absurd mimetisme de les discordances feministes.

A més, pareu esment que ara com ara, l'home, poc s'ho val que el vulgueu imitar ; si de cas, l'hauríeu de superar. Criatura decadent, ell es belluga per terra en ple minvant, fent corrués amorriades, i la seva fallida és tal que, qui sap ? potser sia la dona qui hagi de vindicar-lo ; mal fos, emmenant-vos-el pel sentiment, fins a retornar-lo a consciència de si mateix.

Heus-ací el bell « feminisme », companya i ajut de l'home.

Per caminals no gaire fressats, hem arribat al vostre reialme, on senyoregeu per espontani acatament de tothom.

La collegiala, malconeixia la dona ; la feminista, la malversa ; vosaltres l'heu d'honorar, car en ella estreba la vostra força i predomini.

Aquesta força és tal, que àdhuc les qui tenien la puixança d'un imperi, no fou pas com a sobiranes que majorment vanceren.

No fou pas la potent Regina del Nil, la que amansí l'àguila romana, sinó la sirena d'Actium, la qui junyí l'encisat triumvir, fent-ne.

*... the bellows and the fan
to cool a gipsy's lust.*

SHAKESPEARE.

Si vencé gegants, capgirà muntanyes i aterrà monstres, Hèrcules, també fou mansoi servidor del debanell d'Omphal.

En la Mitologia, la dona era talment activa, que amb aquell barroer passar i traspasar de deesses i de nimfes en llurs escapades a la terra, s'esquerdà la frevolesa de l'olímpica volta i acabà per esfondrar-se ; però el trossam encara guspireja i serveix de joiell a la Poesia.

Per amor de la beutat d'una dona, s'abraonaren dos pobles de l'antiguitat i llurs èpiques gestes retronen en l'estrofa homèrica, enardint la nostra joventesa erudita.

Amb un sol gest, la dona ha fet un girant en el camí dels pobles, o sinó, guaitau el sacrifici de la matrona Lucretia, posant fi a la monarquia romana i obrint les portes de la república. I àdhuc en l'alba de joventesa, una Donzella d'Orleans alçaprema el poble, per deturar una invasió.

Allà a l'Anglaterra, « una gelosia de cares boniques », segons frase d'una

MEDALLA C. E. C.: NA F. BONNEMAISON, Vda. VERDAGUER

escriptora, produí aquella tragèdia on la resignació de Mary Stuart eclipsà el sol de vanitat de Queen Elizabeth. És una variant de la guerra de Troia; una altra variant dels *Nibelungen*; la constant variant que ressona humanalment arreu, des de la gebre emboirada de la *Saga* nòrdica, fins a la càlida fantasia oriental del Càntic dels Càntics.

Escolteu la Revolució Francesa com ve precedida de rialles femenines i flocs voleiants i fregadís de seda i testes empolvades amb basament d'espatlles nues, fruit d'una moral més nua encar. I quan desfermada la tempesta, que volgué castigar uns crims cometent-ne de pitjors, els llampecs esquincen la rojor de les nuvolasses, en una clariana ens colpeix la silueta propiciatòria de Charlotte Corday.

I la nostra història, no n'és poc de solcada per la dona.

Recordeu aquell marc sorprenent dintre el qual En Muntaner preludia l'atzarosa naixença del Rei Conqueridor, l'alt monarca qui no temé « null enemic » i en canvi, es feia tan fàcilment captiu d'un bell esguard.

Recordeu com En Pere del Punyaleu a les seves vellors es mullerava per quarta vegada, amb una empordanesa que no sabia de lletra, Na Sibília de Fortià, prou eixerida per a assolir la corona i esdevenir protagonista en les discòrdies de la família reial.

Recordeu En Pere el Catòlic, el qual es donava a la disbauxa la nit abans d'una batalla que podia capgirar l'Europa Occidental, de manera que en la plana de Muret, Simó de Montfort hagué de vèncer un vençut de dona. Massa hi juga la dona en les nostres cròniques i això que la història ha tingut la discreció d'ignorar-ne moltes.

Àdhuc en la guerra europea, temps a venir, les intimitats diplomàtiques diran fins a quin punt la dona contribuí a que la democràcia americana vingués a recordar-nos la llibertat dels pobles; proclamació que l'Europa anorreada acollí en la dolor del penediment, però que els governants s'han afanyat a oblidar i ara els Estats ja són curosos d'estrafer, per a recaure en llur pecat original.

Ja ho veieu: tostemps la vostra rossega ha escombrat reialmes; us heu posat florons per fermalls; heu dut corones per manillars, i heu fet puntes amb ceptres per boixets. I si així a vostre albir somoveu i trasbalseu la humanitat, dona, per què la deixes anar? per què la deixes tornar, així?

Del vostre illimitat camp d'acció vull esmentar, insistentment, dos

GUAITANT ENRERA

conceptes fonamentals, que l'actual suposança civilitzada està intervenint abusivament amb intent d'apagar-ne la virtualitat. Vull dir : la pròpia personalitat i la família.

Retornant al nostre propòsit, parlarem en soliloqui, fent examen de consciència, prescindint dels lirismes multicolors i del galant encenser que sol acompanyar aquests temes.

La Providència dotà el nostre ésser de facultats que, mitjançant el cos com instrument, es correlacionen amb el món tangible, i si bé en el vostre cas, per raó de sentiment, el cos aparenta més, no per aixó passa de mer contingent de les facultats que determinen l'ésser.

Aqueixes facultats són diverses i desigualment repartides a fi que de totes elles, aplegades, en resulti l'harmonia social, la qual, per tant, requereix : no solament la veu de les intelligències directrius, sinó també l'amorós escalf dels cors sensibles i la transparent inconsciència de la donzella, duent gemada

*... cette fleur de beauté
que n'a mûrie encor aucun rayon d'été*

LAMARTINE.

El posar dreturerament en obra les facultats individuals, és afirmació de personalitat, i tothom té el deure d'exercir-les, per febles i minúscules que semblin, car, sense elles mancaria quelcom a la humanitat, igualment que si els ocells només volessin part damunt les serres, tampoc no cantarien els rossinyols en la verneda.

Ara bé ; a casa nostra hi ha la tradició errada, injusta i sumament perillosa, de considerar virtut la falla de personalitat de la dona.

L'errada, ja ens l'ha ensenyada la collegiala, en malbaratar la seva personalitat, per romandre socialment desplaçada.

La injustícia, bé prou que la proclama la feminista, bo i agreujant-la quan, malpreant la pròpia personalitat, en reclama una altra.

El perill, és a grapats al vostre entorn, en l'exemple de dones que eixides de la pàtria potestat i no tenint salvaguarda marital, són voliaïnes socials, víctimes de consellers massa interessats, presa d'administradors tan hàbils com poc controlats, o, de vegades, joguina d'un mal pastor.

La inanició de la impersonalitat dóna lleure sobrer per a curar del cos i, avesant-se a aqueixa atractívola comoditat, la dona es fa serventa

MEDALLA C. E. C.: NA F. BONNEMAISON, Vda. VERDAGUER

del viure superficial que, amb traïdoria, estimula la florida d'instints, cosa molt diferent i sovint adversa, de les facultats de qué sou mestresses i que constitueixen la bella riquesa d'ànima.

I és volent explotar aqueixa mala disposició que, tots ho havem oït ! com us tiraven floretes en ple dia i des de preteses summitats, els mateixos qui avilien la dona entre els plecs ombrius de la nit encobridora.

Tals són les conseqüències, l'expiació, de menysprear la personalitat de què sou providentment dotades per a concórrer a una formació social que no pot estabilitzar-se, ni millorar, amb el sol obrar de l'home, i que no subsistiria, si la cruesa de seny dels homes no fos endolcida pel sentir de la dona.

Quan la crítica, que tan fàcilment es torna rondinaire, digué a Mossén Cinto que en l'Atlàntida mancava l'element humà, el poeta reprengué submís la lira i féu bategar el Pireneu per amor de Griselda i de Flordeneu.

Si analitzeu la vida, trobareu que tot hi és complementari, per la raó que els humans som criatures duals. Així, mentre el cos fa de l'amor una possessió, per a l'esperit sempre és donació, i com que vosaltres sou un nexa entre el món moral i el físic, manteniu en vostre reialme un focar on l'aparent contraposició es fon en la família, mirall de la vostra personalitat i tron de la grandesa vostra ; perquè, si

el cor de l'home és una mar,
tot l'Univers no l'ompliria,

VERDAGUER.

en canvi, el cor de la dona, encara més gran, l'omple un lleu somriure d'infant.

En l'infant, la dona es fa àrbitre de la humanitat de demà, i encarant-se valerosament amb un avenir, que l'infant somnia farcit de promeses i que la dona pressent vessant de perills, Regina d'Amor, ensems per donació i per possessió, la Mare, amb el fillet a la falda, és imatge d'una heroicitat suprema en la donació, com ho veiem consagrat en el pujol del Calvari, quan consumat el crim, nua ja l'aspa de la Creu i escorreguda la muntanya de multituds, la negror de la terra havent enfosquit el cel, encara allà al peu del fust romanica simbòlica la solitària Dolorosa, epíleg, continuació, hereva de sacrifici, que és modalitat ascètica d'amor.

La família ha d'ésser la roca de salvació de la societat en l'actual tempo-

GUAITANT ENRERA

ral de liquidació i represa, on la maror vella esvora romponents novells ; perquè si la Mare segella primordialment les generacions venidores, i aquestes, pietosament filials, mantenen desplegada l'empresa moral que n'havien rebuda, no hi haurà cap força posterior, ni externa, que pugui arrebastar-les-hi, ni fer-les-hi arriar.

Aquest requeriment és tant més essencial, quan en la croada que la intel·ligència va proclamant per tot el món en defensa de la personalitat humana Catalunya ja hi ocupa el lloc a què ens donava dret i autoritat la nostra condició de víctimes, al mateix temps que ens feia un deure la llei moral. Cal refermar i eixamplar aquell lloc, i per això necessitem homes en el sentit estricte del mot, i els homes — recordeu vos-en — són fills de Mare.

Què us penseu que hauria existit Sparta per mera voluntat del legislador? Sense l'acquiescència de la dona spartiana, no s'hauria complert aquell enduriment dels naturals afectes ; sense la complicitat de la dona spartiana, no s'haurien anticipat aquells desvaris pre-galtonians, convertint la família en erol de contribuents i en obrador de reserves de soldats ; la mateixa clotada que va engolint la societat contemporània.

Així maltractada, la família treu migrada florida, es marceix i es corseca, i la seva mustior agreuja les sofrances de la humanitat, facilitant la *course à l'enfant*, per a desmaternitzar-lo, substituint l'escola i el bell exemple de la Mare, per convencions llampants i mercenàries, encobridores de materialitats concurrents i organitzades per a tòrcer lleis naturals.

La família és el recés on la intimitat del viure es posa fora l'abast de la vida pública ; però, a casa nostra, això sol oblidar-se perquè no existeix el *home*, i la privadesa de la llar és comparable a un *andén* d'estació, accessible a tothom, àdhuc sense bitllet. Per aquesta raó la família es veu tan deixatada i li plau massa d'esbandir-se al carrer, a la plaça, sota un cel ras de blau, amb un sol enlluernador, que comparteix les nostres errades.

I a més del sol, que ens entra a cercar per la porta esbatanada, la família catalana, presa en l'alt sentit de cèl·lula social bàsica, viu exposada a d'altres falliments : la lleugeresa amb què deleguem el deure paternal o ens deixem prendre les nostres atribucions, i la mala usança de vestir d'experiència solucions i pràctiques que, ben mirat, no són altra cosa que egoismes vergonyants.

Aquests egoismes dels uns, barrejant-se amb la incapacitat dels altres,

MEDALLA C.E.C.: NA F. BONNEMAISON, Vda. VERDAGUER

i complicat per la intromissió de tercers, són una de les malures més greus que corquen la rel de la societat catalana.

Tot això és misèria de personalitat i manca de tremp, per culpa d'un ensenyament defectuós i en certs conceptes fals.

Cal que ens alliberem d'aquests relleixos i que la família sia una fortalesa d'humanitat, regida per la llei moral.

No pogué fer-ho la collegiala, puix era transplantada i li costava d'arrelar; no pot fer-ho la feminista amb el tràfec que té de masculinitzar-se; la defensa de la llar pertany a la dona vera, en l'equànime plenitud de les seves facultats.

Deixeu que l'home basteixi el casal i n'asseguri les portes; vosaltres, sense encongiment, ni pretensions fora natura, hi servareu el fogar per a emmotllar els cors en els quals s'humanitzarà la intelligència, dignificant el sentiment. Així trobareu el vostre exalçament en ésser lleials « companya i ajut de l'home ».

Si fos altrament i, oblidant que dona venç amb caritat deixant-se vèncer, us envaníssiu de la vostra força, aleshores, nosaltres, homes, us cri-dàriem a raó, i accentuant aquell dualisme, base de la humanal unitat, ens afanyàriem a escatimar-vos el triomf, dient-vos, amb noble premeditació masculina:

La vostra capdavantera Dama, si és medallista nostra!

Discurs llegit el 23 d'abril del 1931 Diada de Sant Jordi. Llegit per En Cabot, perquè jo era allitat i l'endemà m'havien d'operar.

ANY 1932

Medallista : EN JAUME MASSÓ i TORRENTS

Quan l'amic Maragall vingué a oferir-me, gairebé fresc de tinta encara, el seu *Cant Espiritual*; aquell clam tan fermament humà on el ràpsoda gosa amidar el cel amb la bellesa de la terra, recordo que vaig esclamar : « Mestre, vet-ací quelcom que donarà molt a dir ». I ell, somrient, em féu de resposta : « És el cant d'un home que ha viscut ».

La justificació del poeta ens ensenya com la missió de l'home és viure i el seu millor elogi, haver viscut.

Viure, és adonar-nos de tot el que ens envolta. Haver viscut, és haver-hi esmerçat totes les nostres facultats.

Per això la juvenesa, que és insaciable i no té reserves, viu a bestreta de l'esdevenidor i es nodreix d'illusió ; mentre que la vellesa, com que posseeix els tresors d'un passat, es conhorta en la seva contemplació i després en fa deixa al patrimoni social.

De gent que viu no n'hi ha pas tanta com sembla.

Quants n'hi ha que hagin viscut? Llur deixa ens ho aclarirà.

El Centre Excursionista de Catalunya n'acaba de proclamar un : En Jaume Massó i Torrents, Medallista d'enguany, amb el qual tinc amistat d'ençà de la passada centúria i amb el qual he compartit darrerament la germanor, en la Comunió de dolor.

La manera anecdòtica té l'inconvenient que fa inevitable la nota personal ; però per una preocupació o convencionalisme, no hem pas d'escatimar la justícia a coses pretèrites. Al cap i a la fi, la civilització no és més que una integració de notes personals dignificades. Seguint aquest raonament, vull caure en la dèria dels vells i fullejarem el passat, ple de notes marginals i de pàgines bellament acolorides.

Fa més de quaranta anys, quan jo havia tornat sobtadament del nord d'Europa, cridat per una d'aquelles tragèdies que han anat teixint la meua vida, en passar un dia per la Portaferrixa, em sorprengué una llibreria amb inusitat parament d'obres estrangeres selectes, entre elles volums de *The Story of the Nations*, que jo havia començat a

MEDALLA C. E. C. : EN JAUME MASSÓ i TORRENTS

colleccionar a Londres, i per amor dels quals vaig entrar a la botiga.

Allí em rebé un jove prim, baixet, morè, de conversa franca i esperit cosmopolita, que de seguida revelava l'estudiant que ha corregut món i ho ha sabut aprofitar. Aquell jove era En Massó i Torrents, i la llibreria duia per rètol *L'Avenç*, nom que havia de perdurar, i d'influir la literatura catalana i l'art tipogràfic, i que en altres aspectes faria molt bon paper si tinguéssim la sort que els fundadors de la casa publicuessin llurs memòries.

Com totes les botigues, *L'Avenç* canvià d'estatge, cresqué i esdevingué impremta; anà a la Ronda de la Universitat, on li arribaven la cridòria i les corredisses dels estudiants; fondejà després més amunt, a la Rambla de Catalunya, però sempre servà l'esperit originari, àdhuc enmig de les dificultats comercials, ço que no és pas la menor de les seves heroïcitats.

L'Avenç fou centre d'atracció i estatge de personalitats les més variades per llur temperament, idees o provenença; una mena de cràter o gresol que tot ho fonia i purificava, en una convergència sentimental vers la mateixa finalitat.

En aquella enclusa tot es mallava, tothom actuava, en uns temps en què el liberalisme encara era pecat i també la por, que és una forma d'egoisme, servia de fonament a la doctrina cívica imperant. Aleshores em vaig adonar de que el Catalanisme no és més que el qualificatiu geogràfic de les conviccions i experiències que jo havia dut de l'estranger.

Si em permeteu una mica de tecnicisme, diré que *L'Avenç*, intel·lectualment, era bi-polar: una polaritat era literària i aquest era el sector propi d'En Massó i Torrents; l'altra polaritat era política i esqueia millor al consoci que farà de colofó en aquestes evocacions.

Entre ambdues polaritats, es movia gent barrejada, que constituïen dues colles o aplecs: el del matí, vers migdia, i el del vespre. Jo us parlaré preferentment de la gent del matí, perquè no sóc home de foscant, molt menys a ciutat.

En una mena de golfa de *L'Avenç*, a la Ronda de la Universitat, En Pompeu Fabra ja covava la seva ofensiva gramatical, ara enterament desplegada; en un recambró de la Rambla de Catalunya, fou literàriament discutit, a prec de l'autor, el primer original de la *Setmana Santa* del Rvnd. Mossèn Frederic Clascar, tan injustament tractat per molts que força li deuen; en aquelles reunions, coneguí la cara « a la Greco » de N'Ignasi Iglesias, abans d'ésser autor dramàtic, i En Pere Corominas, que encara no era literat;

GUAITANT ENRERA

Mtre. Faraudo ens hi sorprengué amb un ardit assaig rabelesià català, ara estilísticament realitzat. En Cebrià de Montoliu duia toies collides en el jardí ruskinià, en compensació de les cabòries bacon-shakespearianes; En Maragall hi mostrava la seva inofensiva barba seriosa, amagant un poeta indisciplinat i periodista inquiet, que torbà el quietisme narcotitzant del *Brusi*.

De lluny en lluny, compareixia la rígida fredor d'En Jaume Brossa, acompanyat de la seva menys rígida levita; En Cortada, amb alenades parisenques; En Rusiñol, contant-nos la novella d'algun ferro vell, ensiamada amb acudits més o menys congruents; el Mtre. Morera, corregint les seves *Cançons Catalanes*, entre elles aquell *Plany*, la vera història del qual són pocs els qui la saben. La llista fóra massa llarga i no estem pas fent un índex biogràfic.

Hi havia també aparicions transeünts. De vegades, s'hi aturava En Miquel i Planas, en plena eclosió de la seva meritòria « Biblioteca Catalana »; un sol cop recordo haver-hi trobat En Prat de la Riba, que no era home d'anar gaire enlloc, perquè les coses ja anaven a ell; en la botiga vaig enraonar d'astrologia amb Mossèn Cinto, un tema que molt li plaïa, i respecte del qual em digué un jorn: « Jo també he escrit quelcom del cel material », enunciat que no vaig capir fins anys després, quan es publicà el seu llibre pòstum de poesies *Al Cel*.

Tot això són efemèrides matinals, però, de la colla del vespre, us historiaré un incident simptomàtic dels mals usatges governamentals i que ja és hora de que es publiqui.

En temps de Cànovas del Castillo, hi hagué a Barcelona un Governador que malgrat la catalanofòbia obligada del càrrec, de vegades cercava contacte amb la nostra gent. I esdevingué que un jorn aquest Governador rebé l'ordre ministerial d'estrenar contra els intellectuals catalans, la novíssima llei de repressió de l'anarquisme, que el Parlament d'Espanya acabava de votar. Com que la seva fòbia no l'encegà fins al punt de no comprendre tota la magnitud del disbarat oficial, Don Eduardo de Hinojosa en féu sabedor algun dels amics tan arbitràriament amenaçats, i us deixo imaginar l'apoteosi que improvisaren: m'agradaria que poguessin repetir-ho les parets que ho sentiren. Cànovas del Castillo practivava la concòrdia tradicional, i segons la seva mentalitat estatista, també tradicional, el gran delicte d'aquells intellectuals era haver tramès un missatge de simpatia al Rei dels Hellens, llavors en guerra amb Turquia, missatge redactat pel Dr. Antoni Rubió i Lluch. Jo encara sento el goig que el meu Observatori hagués pogut signar entre aquelles

MEDALLA C. E. C. · EN JAUME MASSÓ i TORRENTS

honorables Corporacions, delictuoses segons la pensa canovina, perquè la follia autoritària que estic retreient, ratificava la lliçó secular on consta i es repeteix que el separatisme és producte genuïnament espanyol, independentment de Monarquia o República, puix que és més profund que les formes de govern.

I ja que Cànovas del Castillo ens ha portat a la polaritat política de *L'Avenç*, ara pertoca esmentar el nom del consoci que regentava aquest sector. Era En Joaquim Casas i Carbó, que no fou pas l'inductor, sinó, a estones, còmplice d'En Fabra, i pare i padrí de l'optimisme arxi-estoic, sintetitzat en una exclamació devinguda llegendària; aquell « Ara va bé! », que s'adaptava a tot, ho resolia tot, i servia per a tot, contra tot i malgrat tot.

Els qui han hagut de fer la creixença en les boirades de la post-guerra, i se'ls ha encomanat la seva psicologia reumàtica, segurament guaririen si podien abrandar fogueres com la d'aleshores, que àdhuc encalçà les ombres de Montjuich. En aquella flamera, les idees que cremaven deixaven cendra, en la qual la nostra joventesa dibuixà figures i formulà horòscops que després hem vist realitzats, massa i tot.

Fixeu-vos en que, sense pensar-ho, fa estona que estem aureolant el passat romanticisme, els fruits del qual tots vosaltres heu presenciats. Malauradament, la generació actual encara no ha sabut treure tot el profit que calia de la virada que s'està operant en la consciència mundial, i sembla que ni tan solament se n'adoni, car roman distreta, impersonal i materialitzada, copiant marrades, quan hauria d'arroentat-se en la dretura d'una idealitat.

I no obstant, és ben cert que, considerada en conjunt, la humanitat va regredint, i ens anem encongint a una vida vegetativa, mer funcionalisme fisiològic d'ordre inferior.

En nom de la pròpia dignificació, jo faig una crida a la novella generació per tal que col·labori a deturar l'esgarriament i, amb la fe del creixent de la vida, s'afanyi a forjar el seu romanticisme, acoblant la moralitat del sentiment amb l'espiritualitat de la intelligència. La societat sempre segueix la resultant de les forces concurrents que la menen, i mai no hem d'oblidar que aqueixes forces són obra de la nostra voluntat.

La Presidència us ha parlat de l'excursionisme d'En Massó i Torrents, però, amb el seu permís, jo voldria afegir-hi una pinzellada, sense formalismes protocolaris.

GUAITANT ENRERA

En un època en què l'excursionisme degenerava fàcilment en cursa de velocitat, En Massó practicava l'excursionisme individual i contemplatiu.

Poeta, ell veia les coses que escapaven a d'altri: la flor de cera en les mulleres i la boixerica entre el codolar; s'atardava en la pinosa compartint l'aparellament de la llum amb l'ombra; sotjava la traïdoria joguina de la boira; escoltava els rierols davallant pels cadirals de marbre, les timberes de gneiss o el fullam de llicorella.

Literat, ell recollia impressions que després confiaria al llibre per a fruïció dels lectors; copsava puritats de llenguatge, lliures d'incrustació ciutadana; refeia tradicions que el brostam polític anava colgant; i escandallant l'ànima dels pastors, assolía de vegades el gros triomf de merèixer la confiança llur.

En Massó és un dels excursionistes que han conviscut més amb la Catalunya rossellonesa.

Aparentment sol, solet, però en companyia de si mateix, En Massó feia via per *montes et colles* i així esdevenia proverbial la seva pràctica, de manera que entre companys de muntanya recordo haver oït sovint aquest aforisme: « quan trescant per la serra veieu una taca que belluga, si no és un isard, és En Massó i Torrents ».

Una vegada — ho tinc de testimoni presencial — els excursionistes s'havien deixat encisar massa pels cims, oblidant que la jornada era llarga i que la vesprada no fa compliments. Era en la davallada de Nou Creus vers Carançà, i com que l'ombra caminava més que ells, la colla imprevisora es trobà aviat a les fosques rostos avall, en corriol no gaire fressat i sobrer de pedregam. Sortosament, es tractava de gent experimentada que sortí del pas amb infantívola senzillesa: encengueren un llumí amb la pretensió d'illuminar el grandióscop escenari. I acompanyant el pobret llumí, que entremig de cingleres i boscúria tremolós bregava amb les tenebres, els nostres herois feren enriolar les Fades de l'Estany.

A part d'aquest excursionisme normal, En Massó i Torrents té el mestratge d'una altra mena d'excursionisme que no és pas a l'abast de tothom, perquè requereix molta vocació, llarg aprenentatge, estricta disciplina mental i conreu intel·lectual complexe, a més de les condicions de tracte personal.

Ell excel·leix en la coneixença dels Arxius i la valoració i aprofitament de llurs tresors; sap els caminals que hi menen, coneix el posat dels

MEDALLA C. E. C.: EN JAUME MASSÓ i TORRENTS

llibres o registres, la rancior de la pols que els amoixa i les gelosies de qualque guardià.

Ha rastrejat l'escampall que els atzars de la vida han fet dels vells materials i així, per exemple, us diria que hi ha manuscrits d'En Cerverí de Girona, a Barcelona, a Madrid, a París, a Londres i a Venècia. El que probablement no us diria — i ho descobrirè jo — és que amb ell estem preparant una edició facsímil de tots els manuscrits coneguts de l'esmentat autor i destinada als erudits.

Aqueixa mena d'excursionisme en la vellúria, és abundós de problemes de tota llei: les dificultats paleogràfiques; els corcs, que han rosegat lletres o s'han menjat paraules senceres, ja prou enfosquides per les taques; les mutilacions dels colleccionadors cleptòmans i el vandalisme dels traficants; el pòsit dels anys, les sorpreses de les collacions, entre mil altres, són treballs, recances, neguits i emocions, que solament els iniciats poden fruit.

En Massó, també, està avesat a anar de bracet amb els literats medievals i dialoga amb els nostres cronistes i sap intimitats dels trobadors, doncs coneix la Catalunya en el temps i en l'espai.

Per això, en el caliu de *L'Avenç*, fillol de la seva empresa, sense distreure's per l'exuberant fresseig de la polaritat política i molt menys deixar-s'hi absorbir, car hi era una mena de fadrister, ell romania abstret en l'enamorament de l'estudi. Servant la via, ací tan rara, de la continuïtat i la constància, perfeccionava el treball, eixamplava les relacions amb els romanistes forans, aplegava materials que han servit d'estímul i guiatge a d'altri, i sacrificava els seus cabals a l'espiritualitat de Catalunya.

Perquè el medallista d'enguany, és exemple vivent d'aquella generació que, deslliurada dels entusiasmes irreflexius i indeterminats, ja trobà el seu centre de gravitat i s'orientà en el món del saber, i s'hi especialitzà en acordança amb les normes europees, sentintne tota la responsabilitat, ço que vol dir: tenint-ne la plena autoritat.

ANY 1933

Medallista : EN PERE PACH i VISTUER

Quan vaig proposar la institució de la Medalla al Centre Excursionista de Catalunya, fou establert que seria un tribut d'admiració i una penyora d'agraïment, als autors de treballs o gestes notables dintre el camp d'acció de l'Excursionisme, considerat en el sentit més ample.

Aleshores, tinguérem cura d'especificar que es donaria certa preferència a les tasques intel·lectuals i al fet moral de la perseverança, afegint-hi la següent confessió : « com essent coses de les quals estem freturosos i que, per tant, cal estimular, pregonar i premiar ».

Després de tres anys d'absència d'aquesta Festa, per culpa de misèries corporals que em feren subjecte passiu, em complau molt de retornar-hi precisament enguany, en què l'acte constitueix una ratificació sentimental de la Llei moral, la única que té l'amorositat d'agermanar verament els homes, perquè ritma amb el cor mateix, i així és humanal per excel·lència.

S'escau d'exaltar el cor en aquests temps de tèrbola duresa i de materialisme a tot estrop, quan la humanitat brega, malaguanyadament, per basar la civilització en una estatolatria que trepitja l'home i el lliura a tota llei de tiranies. Això ens ha dut la passa mundial contemporània : una regressió, provocada per les transgressions que la claudicació ha facilitat ; és una seqüència lògica, rigorosa, sense atenuants i que no comporta sofismes : no hem estat prou homes ! Hem caigut en falliment, però és vinguda l'expiació que ens assenyalarà, compassiva, la pujada del redreçament.

En l'esgarriament general contra natura, els qui ja caminem d'esquena a la vida, havem conhort de sentir-nos fills d'un romanticisme que, amb la sola ardència de la seva idealitat, ha fos reblons i calcinat falsies seculars, sense cap de les violències que ara diuen augurar el modern Paradís.

És que la Llei moral obra sempre amb espontània virtualitat, i per això nosaltres, que prenguérem caliu d'ella, àdhuc els qui tenim mestratge de dolor, no ens deixem arrossegar en davallada i ens mantenim en el setial d'espiritualitat on la vida nostra s'és consumada.

I arrapats contra corrent, seguim predicant espiritualisme.

MEDALLA C. E. C.: EN PERE PACH i VISTUER

Fa deu anys que la Medalla s'és acollida a la diada de Sant Jordi, i en aquest espai de temps, relativament tan curt, hem vist girar, regirar, pergirar i contragirar, feixos de lleis escrites, que avui afavoreixen ço que ahir perseguien i possiblement demà ho tornin a condemnar, demostrant com hi ha lleis públiques que no són sinó coaccions, recurrents i reversibles, dictades en una sobreixida de passions, causants del depriment espectacle dels períodes històrics que es guanyen, talment, el títol de deshumanitzants.

La Medalla, ben altrament, es regeix per la Llei moral que suara retrèiem, que és invariable i no cal escriure ni promulgar, perquè, com és en nosaltres, ja ens la repeteix constantment la pròpia consciència. Per això, mentre el tràmpol i la traïdoria regnaven part de fora, entremig de lleis adventícies mancades de dretura, nosaltres continuàrem aplegant-nos anyalment en el recés d'aquest Casal, per a festejar un company en justícia estricta i germanor sentimental, dintre el marc d'un simbolisme legendari.

D'aquesta manera, sota celatges més o menys ennuvolats, la Medalla, bo i duent-se ella mateixa la serenor, ha fet homenatge als capdavaners de l'Excursionisme i del Folklore, ha lloat arqueòlegs erudits, ha subratllat l'esperit de bella empresa, ha aclamat un Patriarca del Catalanisme, ha pregonat l'ardidesa alpina, ha segellat la tràgica companyonia en els cimals, s'ha inclinat davant la dona d'acció, i ha preat l'excursionisme aciençat.

Enguany, commosa davant les multituds que s'agiten sobrerres de gent i en migradesa d'home, la Medalla vol recordar-nos el sentit moral que alena, proclamant l'home, fonament de la vida i eficiència socials. L'afirmació és oportuna, ara que es va substituint la personalitat humana per l'automatisme dogmàtic d'una nusada de reglaments, que eixarreeix l'home i el nega en l'aigua morta de l'estany anònim.

Són els factors morals els qui forgen en definitiva l'extraordinària resistència de la humanitat, solden les esquerdes i teixeixen la invisible trama que n'assegura la continuïtat.

L'home no és pas solament una colla de sensacions perifèriques. El nostre ésser, són sentiments, consciència, intel·ligència, manifestacions de l'ànima, regió sobirana on les lleis jussanes no tenen jurisdicció, ni autoritat. La civilització fóra una sarcàstica mentida, si consistia en un cabdell de lleis escrites per a embastar farbalans damunt de superficialitats i, de passada, amagar-ne les tares.

GUAITANT ENRERA

Hi ha massa abundor d'històries que es delecten en l'exposició llampant de desastres consentits i premeditats: guerres, conquestes, tiranies, persecucions, revolucions: els entusiasmes de l'apologètica estatal solen prendre aquest caire seductor de mentalitats somes i estimulants de reincidències futures. Canten els goigs profans del paganisme estatal, que tots vosaltres recordareu de l'escola i que en fer-nos grans hem tingut d'esquinçar, perquè ens enganyaven i ferien, inhumans.

Al costat d'això, millor dit, encarant-s'hi, fa falla historiar la reacció i les heroïcitats morals, mitjançant les quals la humanitat suporta els afollaments col·lectius i se'n refà: el seny individual, corregint la inconsciència gregària; la intel·ligència personal, indomtable per la força; la consciència nostra, inflexible a la injustícia; la família, fogar d'humanitat; la virtut, avergonyint les passions; el sentiment, tempirant els sequers de la vida; les mares i les donzelles, execrant els conqueridors; les doctrines, perdurant malgrat la transgressió de llurs adeptes; la sofrença, element de perfecció. Camí del cor, sempre hi ha el lligam d'avinença: un somriure, una llàgrima, amiat, consolació.

En una història gloriejant aquestes intimitats morals, l'espiritualitat traspuaria arreu, desplegant els atributs de l'ànima dels pobles, i cadascú de nosaltres, en un lloc o altre, trobaria la seva semblança, que li ensenyaria la necessitat, la transcendència, de la pròpia personalitat en l'harmonia social.

També hi aprendríem que una convencional prescripció comminatòria externa, no defineix pas el deure, el qual és acció de consciència i no pas submissió de constrenyiment.

I seguint aqueixes pregoneses del convenciment, assoliríem un estatment de justesa, on veuríem l'autoritat i la jerarquia, desmaterialitzades, sorgir de l'ordre intel·lectual i moral.

Així somniem desperts, els qui encara creiem en l'home, perquè encara no arribem a creure en els homes.

Les visions que acabem de glossar, són evocades per la significança de la Medalla d'enguany, quan, en plena rauxa de deshumanització, ens presenta gojosa l'home de cor, obrant lliurement la seva natural bonesa.

Avui som novament aplegats, per tal de fer honrament a una vida que, seguint senzillament la Llei moral, ha estat socialment profitosa i lloable: és el tema doctrinal del meu parlament.

MEDALLA C. E. C. : EN PERE PACH i VISTUER

Trescant pel món exterior, el nostre company en gaudia la bellesa, i això li donà claredat de seny per a resoldre els problemes de l'existència, sense emmalurar-se en aquelles filosofies del viure que són una exasperadora recepta d'hipocondria, i els de la subsistència, sense seguir aquelles males arts d'anar endavant, excusa per a no respectar res, ni si mateix.

Sabé trobar els ennoblidors tresors de la vida interior, que creen idealitats i fan bategar sentiments, un dels quals l'encaminà a Casa nostra, on, de molts anys ençà, és imatge de perseverança, una virtut no gaire corrent i molt meritòria, en terres que sempre conviden a papallonejar.

Factor invisible de sedimentació moral, el nostre home no ve pas acompanyat de cap de les aparatositats que en la vida pública ja són una mena de compensació a l'esforç que requereixen ; però, la fina sensibilitat de la Medalla, ha copsat la callada eficiència del Medallista d'enguany, i volent proclamar l'entusiasme de la seva exemplaritat, ha anat a sobtar-lo en l'ombra on ell acomplia la generosa tasca, per il·luminar-la amb tot l'esclat del nostre agraïment.

ANY 1934

Medallista : EN TOMÁS RAGUER i FOSSAS

Era en aquell temps malastruc, quan regnava la violació del Dret públic, que s'escaigué la naixença de la Medalla, i molts de Vosaltres recordareu com vàrem atenuar les lletjors del moment amb la virtualitat de la illusió, i armats d'un ramell d'humanisme, reptàrem les arbitriarietats d'una violència que pretenia ésser autoritat.

El nostre ramell, fet amb sentències de la saviesa grega i llatina, es manté immarcessible en saba d'intelligència, mentre la violència d'aleshores s'anorrea ella mateixa, en caure en la sanció de la Llei que regeix la societat i que actua inexorablement, malgrat no sia escrita en cap codi, perquè és independent de la humanal volença i, per tant, superior a ella.

Comparat amb la permanència del fet natural Poble, les institucions són un episodi efímer si no lliguem amb ell. Llur desavinença podrà ésser un procés més o menys lent, però acabarà fatalment contra les institucions, i la violència n'accelera la solució, car la natura no comporta gaire els artificis. Àdhuc en els pobles ben constituïts, quan moren de mort natural, la decadència de les institucions s'anticipa a la del poble.

Aquell tràmpol material, ens ha deixat una ressaga espiritual, on passen ombres que no manquen de semblança amb les d'altres temps, i també com aleshores, sentimental incurable, crec el meu deure refermar l'apologia de la illusió, en la refiança que serveixi d'invitació als escèptics, sia encoratjament dels dubtosos o temorencs i jo voldria sobretot, amb l'encís de la illusió, somoure la generació follada en l'aplanament moral de la post-guerra, de la qual ha heretat la defallior d'esperit i per això és fredeluga d'entusiasme, sota d'un cel cluc.

Ni l'home, ni la societat, no poden existir, sense l'escalf d'un batec de cor que impulsi el sentiment, que és el solei de la vida i la llaçada que aparella la matèria amb l'espiritualitat.

En el llenguatge del sentiment concorden les coses aparentment més contràries, i podem conjuar pietosament àdhuc els nostres defectes; car, si bé ho mireu, l'egoisme i la vanitat, no són sinó una amor descarrerada; les passions, són amors fora del ritme llur; l'odi, no és més que mancament d'amor.

MEDALLA C.E.C.: EN TOMÁS RAGUER i FOSSAS

I ja que l'evocació del sentiment ha dut l'amor al meu parlar, gloriegem-la dignificadament, ara que tanta falla ens fa, cantant que l'amor de veritat engendra saviesa, i amor floreix en caritat, i la dolor mateixa és enyorança cruenta d'amor finada, i deliment d'amor perdurable s'encela en religió.

Amb la taumatúrgia del sentiment, desfarem els conjurs i les visions apocalíptiques que ara esparveren la gent, i atuirem el nefast *homo homini lupus*, que ronca massa en nombrosos capítols de la vida contemporània, perquè en reduir la civilització a un problema de funcionament de masses, ens lliurem a la perillosa incongruència de l'aritmètica social que, en les multituds, li plau de sumar defectes i restar qualitats, fent que els instints sobrepujin el raonament i es desplegui aquell esperit de domini que culmina en la tirania i la guerra, estigmes de la societat. Goethe escrivia un jorn que res no hi ha que el ramat humà temi tant com la raó.

Actualment s'escampa pel món la idolatria de la força, i veiem pobles sencers com es tanquen fanàticament en el cercle viciós de voler resoldre per la força, les malaurances que justament són filles d'un abús de força. Aquesta interferència material en el món moral, confonent la força amb el dret, l'autoritat i la justícia, és un pecat molt vell, per culpa del qual la civilització s'encongeix, s'abaixa de nivell, entra en el minvant i s'esvaneix en un creixent de barbàrie: això ho diu la història, en passat i en present.

Aconsolem-nos subratllant l'esperançadora constatació que no hi ha cap ideologia, per extremosa que sia, sense un llevat de sentiment que la sostingui i, a la seva manera, la justifiqui; així totes contenen l'inici de la pròpia redempció.

Clouré la meva exhortació, amb benvolença d'edat, clamant a la jovesa catalana: cal que abrandis en entusiasme la puritat del sentiment, si vols posseir aquella beatitud en la qual s'apareix la illusió, per a esdevenir mare de realitzacions.

En aquesta Festa anyal, que estem celebrant sota l'ègida d'una cavallerositat llegendària, simbolisme i esperó de bell obrar, el Medallista d'enguany, En Tomás Raguer, ens hi duu una provinença, Ripoll, bressol d'estímul fonamentals, que converteixen aquest acte en una inspiració i, en l'actual moment de Catalunya, m'aconsellen de digressionar, esmentant alguns estats de consciència de l'ànima nacional.

GUAITANT ENRERA

Enmig de l'oratòria, no sempre prou correcta, dels sobrevinguts, els que ja som grans i hem consumat la major part de la nostra vida, també tenim dret a parlar, i en transcriure l'obra feta d'idees i cimentada amb sentiment, la paraula nostra crec que és escoltadora.

Ací mateix, en altra ocasió, remarcàvem com Catalunya navega millor proa a vent, que no pas empopada, i ara ens trobem que, no ja una empopada, sinó una senzilla suposança d'empopada, ens distreu i, perdent la senya, inconscients, fem jugar el timó, la vela porta malament i la nostra nau no serveix prou. Pensant en Ripoll veurà la senya i reprendrà el govern.

És natural que cada generació descobreixi la Lluna; però no ho és pas gens, que vulgui créixer desarrelada de la terra que li donà naixença. Per falla d'aquesta gratitud, corsecs, som mancats d'estabilitat moral i esdevenim volalls d'un mimetisme enforasterat que, com tots els mimetismes, comença per la claudicació personal. Després, la ratxa de regressió medieval ens fa passar la portalada que mena al feudalisme futurista, les promences del qual no són pas de llei temptadora; car, hi regirà la trilogia vuitcentista en funció inversa, i a base de llibertat obligatòria, s'hi gaudirà igualtat d'injustícia, en fraternitat de servatge. Les cendres de Ripoll s'alcen irades contra semblant follia d'autonegació i llur esperit arxisecular ens crida a redreçament!

Si en comptes de viure tan superficialment enfora, ens guaitéssim ben endintre, segurament hi descobriríem en descurança elements d'acció que ens sorprendrien i ens farien avergonyir del poc i malament que aprofitem les possibilitats que són al nostre voler. A Ripoll hi ha l'exemple.

Al començament de la nacionalitat catalana, Ripoll era fogar resplendent de cultura — un milenar d'anys enrera — quan la ciència es decandia o fou barrada a l'Europa central, mentre els àrabs, vorejant la Mediterrània pel nord de l'Àfrica i descompassant l'Estret, transplantaven a la planura d'Andalusia, la ciència oriental maridada amb el geni grec. Per la seva situació entre ambdues fases, Catalunya resultà llur passera intel·lectual mitjançant el *Scriptorium* de Ripoll, la transcendència del qual encara avui van rastrejant els erudits, nacionals i estrangers.

En la fàbrica del seu Monestir, Ripoll petrifica la imatge històrica del nostre Poble: relleus fortament acusats, mutilacions, invasions, enrunaments, represes, recaigudes i reconstruccions, entre les quals va oscil·lant la civilització catalana.

MEDALLA C.E.C.: EN TOMÁS RAGUER i FOSSAS

Curull de centúries passades, el setial de l'antic *Scriptorium* romangué esbalandrat en oblidança fins que la fidelitat espiritual i cívica del Bisbe Morgades el retornà a la catalanitat, restituint al verb, o sia, a l'ànima del Poble, la doctrina que la promiscuïtat estatal havia convertit en instrument i usdefruit polítics, desvirtuant-la de manera que li llevava l'eficàcia moral. Volent-ho esmenar, el Bisbe Morgades, en una pastoral memorable, posà en obra la tesi provident d'epilogar el cicle constantinià amb el retorn a la doctrina cristiana; però, la unció del Bon Pastor era contrària a les materialitats i els torcements que l'envoltaven, raó per la qual li valgué les rancúnies oficials, l'escarni dels fariseus i la fredor de molts germans. Quelcom d'això sembla durar encara, quan en l'actual frisança de beatificacions, simptomàtica de crisi espiritual, enmig de tants de noms com s'han remogut, no ha sonat per res el Bisbe Morgades, el qual acomplí la cristianitat de deseixir-se de concommitàncies fatals, no volent merèixer l'expiació que ha vingut després, als qui comprometeren la consciència en conveniències contractuals que no l'obligaven i que, per tant, ella no respectà. Heus-ací, en síntesi experimental, un conflicte del convenciment que cal resoldre a plena llum, perquè si segueix tractant-se en ombrívola deslleialtat, continuarà afeblint la jerarquia i agreujant el divorci moral del poble, amb conseqüències que ara tothom pot judicar, puix que estan donant l'aspre fruit llur.

Mentrestant, a Ripoll, dintre l'àmbit d'aquelles voltes estrictes, assentades en l'austeritat de parets nues com la veritat, la lauda sepulcral del Bisbe Morgades ens introdueix al Panteó consagrat, on són en honrament les despulles de Guifré, Berenguer, Tallaferro i altres progenitors de la nació catalana, esperant el retorn de la nostra gent a la Pàtria, la perdurança de la qual contrasta amb la fugissera impressionabilitat cinematogràfica de le multituds d'avui dia.

Les valls i muntanyes del Ripollès, estatgen curosament la llegenda, trenada amb les gestes històriques que aquelles afraus han compartit. La veu ancestral de la llegenda és una deixa sublimada en la qual l'esperit del passat es troba en comunió amb els vivents; el romanticisme la venera, la poesia s'hi exalta, i també és acollida en la disciplina científica, a desgrat de la presumpció dels pervinguts.

Els qui ja han passat de savis novells i, en conseqüència, són vers estudiants; els qui ja tenen anys i, després de les rubinades de la vida, han retrobat la transparència i seguretat de la consciència infantil; els qui senten,

GUAITANT ENRERA

estimen i creuen ; ço és, els qui sien dignament homes, aquests i solament aquests, són els elegits per a fruit de l'emoció de la llegenda i capir-ne l'eloqüent exemplaritat. Mestre Tomás Raguer us en pot ben donar raó.

Ja ho sabeu. Per les afraus del Ripollès, en nits de tempesta, enmig del bramular del vent i les fulguracions del llamp, es desferma infernal la caterva del Comte l'Arnau, que udola cobejances terreres, i flamejant remordiments, amb el seu maleït crit de desesperança cerca la muller lleial i esvalota les muntanyes, fent tremolar l'espai ; fins que el clar de Lluna, retorna serena la natura, i sospirant compassiva damunt del callament, en la veu cristallina de la fontanella, s'ou la resposta de la muller lleial, salmodiant la invocació deslliuranta, mentre la nit, commosa, llagrimaja estels fallidors.

El tràgic colloqui jamai no té fi, sempre repeteix la brutal escomesa, la dualitat insoluble, l'eternal discòrdia del bé i del mal, que corca la vida de la humanitat.

Mes també fa centúries que aguanta el diàleg la triomfal resposta de la deu pura, i ressona i es tramet, i la llicó perdura, gemmada en la cançó, que amb amor maternal és vinguda a l'urbs barrejada, per tal de guardar-nos de la negror de cor i la mala bravada del Comte l'Arnau, que voldria recremar la Terra nostra assaonada. Valga'm Déu val !

Fixeu-vos en que, ultra la caplletra moral, recordatòria de lletjors passades amb què comença la nostra prèdica, el text també encaixa dues il·lustracions llegendàries : és el bon cavaller Sant Jordi, deslliurant la donzella, i l'altra, el mal cavaller, vençut per la muller exemplar. En aqueixes imatges cal remarcar com es transfigura el cavaller, mentre la dona, no solament roman en ambdues, sinó que s'hi ratifica, passant de donzella a muller. L'actual moment psicològic femení, mereix aquesta postilla.

Acompanyats de la illusió i del sentiment, l'alenada pirenenca d'En Tomás Raguer, ens ha ajudat a raonar alguns estats d'esperit de l'ànima catalana, sense empassegar en aquella « temença de veritat », que entrebanca els caminals de casa nostra i fa fer tantes marrades.

És que, de la mateixa manera que hi ha un univers ben altre del que nosaltres percebem a través de la limitació dels sentits, també dessota les turbulències de la vida — i independent d'elles — hi ha una continuïtat moral de la qual la gent no sol adonar-se i que assegura l'existència dels pobles.

MEDALLA C. E. C.: EN TOMÁS RAGUER i FOSSAS

Tal com ens han explicat, En Tomás Raguer establí la seva escola en aquest pla fonamental, i ajudat dels deixebles, s'és dedicat a recollir, ordenar i preservar devotament, els documents d'una espiritualitat que el present viure trepitja i escampa barroer, però que les generacions venidores hauran de recercar adolorides i en contrita veneració, si volen conservar llur personalitat humana; perquè, si bé és cert que els pobles necessiten un sosteniment material, encara és més cert que, sense els sentiments que hem estat glossant, no pot haver-hi estructuració social que s'aguanti, per manca de cohesió moral en els seus elements.

Guaiteu arreu, dintre i fora de casa, tan lluny com voldreu, i se us presentarà abundós el mateix espectacle: les gentes són en sofrança de castigament. Allà on s'ha vulnerat la Llei moral, aquesta revé amb severitat executiva i repeteix l'experiència millenària d'ensenyar-nos que els instints desfermats i la inèrcia de la matèria s'han de sotmetre i, amb arguments sensibles, ella els està sotmetent a la potència de l'esperit. Ai dels pobles, que no tinguin altre basament que una morterada de lleis escrites! Podran afinar automatismes i reblar complicades bastides, podran manejar grans nombres i esbandir onades vivents i estructurar Estats i, travant tota cosa corpòria, podran dir-se i ésser « societat »; però, sense el sentiment, no seran pas Humanitat.

Mestre Tomás Raguer: gràcies us sien dades pel vostre encert i la hieràtica constància de la vostra benfaença. La Mare us diu bon fill i nosaltres aclamem el germà, honorant en Vós, la plenitud d'una vida bellament acomplerta, en aquella beatitud de la illusió realitzada.

ANY 1935

Medallista : DOM BONAVENTURA UBACH O. S. B.

Parlem-ne.

Vull dir : considerar el nostre estat d'esperit *avui*, respecte dels entusiasmes d'*ahir*, i dels senyals del *demà* que s'endevina.

La història, essent un documental viscut, ha de servir el batec d'emoció que l'ha impulsada, i quan s'esdevé, com ara, que la riuda boteix i regolfa aparentment enrera, cal aprofitar l'avinentesa de fer examen de consciència, mentre van revenint les idees que sobreixiran la resclosa.

D'ençà que ací ens aplegarem, hem vist coses, hem sentit coses, masses o massa poques, segons com ho mireu, a les quals la nostra impressionabilitat mediterrània atorga una transcendència exagerada en la seqüència ideològica i sentimental que compartim i dintre la qual som nats.

Nosaltres estem vivint tràgicament un problema humà que debades es vol escamotejar o desfigurar amb habilitats contraproductes. Resultant complexa d'antecedents seculars, agreujada per concauses actuals que la reforcen, aquest problema es reproduïx i es reproduirà àdhuc malgrat les nostres pròpies errades, perquè és reacció psicològica de la natura contra les decadències socials i la manera de preparar-hi la substitució de les caducitats. La totalitat del procés, l'hem presenciat en una experiència suara i ens trobem al mig d'altres processos semblants.

Les idees que són patrimoni dels Pobles s'esplaien en la seriació de generacions, però, com que l'home es troba cenyit pel temps, naturalment s'impacienta si no pot veure realitzacions durant la seva vida, que referida a l'existència i a la trajectòria dels Pobles, no passa d'un episodi individual, és una frase secundària o un mer signe de puntuació. Situant-vos en aquest ritme, no tindreu impaciències de cap mena i sentireu la vostra efectivitat ; llavors, també comprendreu com certes coses que ens sorprenen i contorben, són dictats d'una justícia superior, l'actuació de la qual té una amplitud que descompassa de molt la vida personal i per això ens costa de correlacionar.

Sobretot malviem-nos d'aquell estat passiu, fatalisme vergonyant, que alguns disfressen còmodament de resignació i que no és més que la temptació habitual de les terres assolellades.

MEDALLA C. E. C.: DOM BONAVENTURA UBACH O. S. B.

Si accepteu que vellesa sia la maturitat i, per tant, la plenitud de la juvenesa, i si recordeu, a més, que en la maduresa hi ha l'ofrena de llavor, aleshores la florida intimarà amb el fruit, per a millor accomplir llur missió de continuïtat.

Entremig de les boires dominants, que no són pas les primeres en aquesta Festa anual, el Medallista d'enguany ens hi fa una clariana amb les lluïssors de sol ixent que l'acompanyen.

Ell representa la visió catalana d'aquell Orient, que passant el « Pont de la Mar Blava », dugué somriures a la nostra infantesa nacional, somriures que Catalunya retornà amb gestes de creixença. És a Orient que resplendí l'Estel prometedor, d'Orient ens ha pervingut sensibilitat i ardència espirituals i d'Orient venien aquells Tres Reis que no paraven d'esguardar el cel i, en pac d'això, encara segueixen venint en perpetua juvenesa, car saberen trobar la Fontana de Jovença.

Però, de moment, a nosaltres faria major bé la Fontana de l'Oblit, que ens ajudaria a compadir àdhuc la desamor d'aquells que no paren de donar-nos turment, perquè voldrien conservar l'ànima llur, no respectant, sinó ferint, l'ànima nostra.

Ja que no haveu pogut venir a rebre el nostre homenatge, *Abuna*, de Llevant estant compartireu la dolença del nostre Poble, Vós que sou en aqueixes contrades d'Israel, on fou així mateix occida la Germanor Suprema i per això la faç de la terra s'hi escrostonà en pedregam.

I el cor prou endevina la resposta mental que fareu al nostre plany: el vostre ascetisme en sap una deu per a guarir el nostre turment i és la que adolla del Sermó de la Muntanya; malauradament són molts els que l'han oblidada; d'altres, la troben massa lluny, i n'hi ha que, amb migradesa de delit, hi arriben tan cançats, que es deturen al peu de la Muntanya i aprofiten l'aigua quan ja és embrossada pels oportunismes del davallant, i són massa pocs els fervents que segueixen el coster i pugen fins al cim, que és on la doctrina raja en puritat.

Parlem sempre de cara a Orient, en la clariana del Medallista, perquè, tal com ens ho dona l'aforística popular, concentrant la frase de l'Alt Rei En Jaume, el Ponent no vol ésser acollidor, i per això som aplegats en la vora mediterrània, on sempre trenca l'alba que argenta la Mar Nostra, preludiant el sol ixent.

Si volem romandre una comunitat natural, o sia, un Poble existent, cal que el nostre jovent s'afanyi a refer la continuïtat catalana que la dicta-

GUAITANT ENRERA

dura volgué esborrar, però en dir continuïtat no entenc pas l'estabilització del passat, sinó que el necessitem per fonament i socolada de l'esdevenidor, *natura non facit saltus*, i la humanitat, ans que tot, és un fet natural.

Som en uns temps quan, a més del viure nacional, perilla majorment l'home moral, ofegat per l'automatisme d'una civilització artificiosa, que li imposa el deure d'ésser-ne víctima, bo i privant-li el dret de reivindicació i prenent-li els medis de defensa pròpia.

Actualment hi ha gent que, collint garbelladures de l'antigor, s'encanta amb l'adveniment d'una societat unificada mitjançant l'anullació de la personalitat humana. Els tals ignoren que, fa més de dos mil anys, Aristòtil, bellament humà i traduint l'experiència de centúries anteriors, ja predicava que sense individualitat no pot haver-hi vida social.

De cara a Llevant, jo voldria contar i fer sentir a la nostra juvenesa, alguna de les emocions que conhortaren la vellesa dels nostres avis: escoltareu el món d'*ahir* parlant amb l'entusiasme de l'època, un anacronisme que amorosirà les asprors d'avui i una encoratjadora esperança de les generacions de demà passat, quan tornin a humanitzar-se, en sortir de l'obaga on actualment s'ha esgarriat la societat.

Correntment, ja el tenim el sentiment d'afirmació; més, en l'actuació de Catalunya hi ha quelcom d'infantívol, massa preocupació forana, que potser ens fa molta honor, però també molt mal profit, perquè, amb aquella preocupació, no sotgem prou els dracs de la pròpia família, a casa nostra mateix. De vegades, minva inoportuna la persistència d'afirmació, car de grat ens lliurem a les lamentacions, que són defallior de l'esforç personal i feblesa de la vida pública.

Després d'aguantar sense brúixola tants de temporals, ara que tenim nord desdiríem, perquè en una trabutxada fora temps ens ha fallat la virada, quan de terra estant la intelligència es decanta de la nostra banda?

En el present garbuix de negacions, hem de recordar que tota negació és reconeixement implícit de l'afirmació corresponent: si ens neguen, és que existim; per tant, continuarem proclamant la nostra personalitat individual com homes que som, i la colectiva com Poble viu, amb l'ànima catalana.

Quan, precedits de gran desplegament de lirismes, els exèrcits de Napoleó invadiren les terres d'altri, produïren un tràmpol que durà temps i fou aleshores que molts pobles somnolents es despertaren i s'adonaren que

MEDALLA C. E. C. : DOM BONAVENTURA UBACH O. S. B.

tenien una ànima que els pertanyia, però que se l'havien deixat estrafer. Aquest deixondiment parlà a casa nostra per boca de N'Aribau en l'« Oda a la Pàtria », inici d'una renaixença que ha refet els esperits, i ha assolit una transcendència de la qual no s'adonen — i per això no agraeixen prou — la major part dels qui en són fills i en frueixen els guanys.

Moguts pels neguits d'enyorança, que és manera somorta d'amor, els vidents d'aquella renaixença feren llur sembradura en temps de saó i la nostra terra donà un esplet on trobaran remei certs pessimismes, freqüents en una mena de voluptat d'inanició.

Malgrat les temences primeres — perquè la recança llur no era encara plenament amor, el qual no es deixa condicionar i vol possessió completa — En Milà i Fontanals fou arrossegat per l'alçament que havien provocat els Jocs Florals i, saltant les convulsions polítiques que sacsejaven els Estats i els barratges que aleshores també ja entrebancaven, Provença i Catalunya es trobaren i reconegueren en el reialme de la Poesia. Això s'endevingué en aquell *ahir*, quan els poetes catalans bevien en la « Copa » de Mistral, il·luminats per la fulgència de la Santa Estela.

Fou durant aquella efusió que somniaren l'acoblament de la família llatina, per a festejar la qual, un empordanès, N'Albert de Quintana, posava a concurs el « Cant del Llatí » i, oh ! sorpresa !, la proposta catalana la guanyà un autor, fill d'una terra germana que per oblit ni tan solament havia estat convidada a la Festa : era un poeta de Romania el qui, a través de tota l'Europa, copsà la crida d'Amor.

El nostre Poble recobrava l'ànima i escoltava embadalit com els trobaires medievals alliçonaven els novençans, i amb llur mestratge, sorgiren les creacions d'on treiem la força moral que ens ve sostenint.

L'estrofa verdagueriana féu retornar l'Atlàntida i moure el Pireneu ; En Guimerà sobtà el nostre Teatre i posava en cadència l'enamorament redemptor de Maria de Magdala, pintava vigorós el furor tràgic de Cleopatra i ens contava l'esfereïment de l'Any Mil ; els Balears compareixien amb llur parament de nítid classicisme i En Maragall, després de la lliçó cruenta de l'« Església cremada », se n'anava « Enllà », fins al « Cant Espiritual ».

I aquesta resurrecció, posada en obra, permeté a En Prat de la Riba aplegar les nostres gents per damunt de l'esquarterament de Catalunya, colgant així les « províncies » de patró franco-espanyol.

També, ara que hem après com fan malbé àdhuc les figures que ens

GUAITANT ENRERA

emmanlleven, caldria retreure aquella sentència lapidària d'En Prat de la Riba — que no us diré pas — i que defineix una norma moral, preventiva i superpolítica.

Sots pena d'ingratitude i d'ignorància, tenen el deure d'aprendre, recordar i venerar tot això, els fills pròdigs que es creuen que la civilització comença amb ells, mentre el món pla bé que n'era de vell quan ells nasqueren.

Ço que els conqueridors pensen fer amb la violència, ço que els dictadors realitzen per l'arbitrarietat, ço que molts polítics cerquen amb traïdoria, es fa millor altrament i amb noblesa perdurable: com ho feu espiritualment la Hèllade amb la intelligència i ho ha fet humanalment la Palestina amb el cor desfent-se en caritat i deixant una empremta tan fonda, que d'ella arrenca la nostra cronologia.

L'home fóra criatura ben miserable si no deixés rastre del seu contacte amb la terra i per això els pobles van fent-hi un solc que afitja la Pàtria, família externa que ens abriga, Casal de tots on flameja la llar de la Mare, que l'absent enyora planyívol en la tonada de l'Emigrant; el nostre altar on complim el deure devers el proïsme, clos on s'arrecera i exhala el ben obrar, que l'espiritualitat recull i en fa ofrena al patrimoni de la civilització.

Aquesta resultant pairal es complementa amb la d'altres pobles per a constituir verament la Societat, en el més alt sentit de la paraula, i d'ací ve que la Pàtria sia talment un ciutadà de la Humanitat, amb el dret natural inherent a la seva ciutadania.

I aquest sentiment, que no comporta estipulacions artificioses sense que es mori o el que és pitjor, transmuti d'essència, aquest sentiment que els poetes han cantat arreu, des de la feble complanta fins a l'èpica retrunyent, és la bella idealitat que ara es menysprea en nom d'una humanitat empírica, amorfa i mesella de sentiment, en nuesa d'espiritualitat.

La Pàtria és devers la terra ço que la família devers la societat: un centre d'atracció afectiva que dóna estabilitat als pobles. En ella som posseïts de tot quant ens envolta, hi ressona el passat, hi glateix el present i l'avenir s'hi asserena, perquè nia l'Amor en la sina de la Pàtria, on l'arrelament secular ens guarda d'esdevenir voliaïnes de qualsevol ventada i les deus tan fondes que nodreixen la nostra saba ens mantenen la florida, malgrat l'eixut que pugui aclivellar l'escorça.

Aqueixes emocions encoratjaren i endolciren la vellesa dels nostres avis, els quals ens feren llegat moral amb una amor que, sobreposant-se a l'home

MEDALLA C. E. C.: DOM BONAVENTURA UBACH O. S. B.

i a la terra, s'allibera del present i esdevé Fe, que és assedegament i certesa de cosa venidora, triomf de l'esperit damunt la còrpora i perdurança enllà.

Així ressorgí la nostra ànima nacional, i sense saber si nosaltres el preariem com es mereix i ells se l'estimaven, els passats ens confiaren el fruit de la vida llur, en aquella refiança de sentiment i virtualitat de creença, que fan l'heroisme de la idealitat.

La deixa dels nostres avis és el cant de recobriment d'ahir, però, nosaltres, de quina manera mantenim *avui* aqueixa comanda del passat?

Aquell jovent nostre, que cresqué sota la petja de la primera dictadura, forçosament havia d'eixir-ne deformat, perquè no li deixaren compartir les intimitats del nostre ésser nacional: les incerteses i desorientació del present, són en bona part produïdes per aquest desarrelament.

I la malura àdhuc torba certes directrius, que enlloc de romandre fidels a la doctrina que representen, la vinclen a modalitats transitòries i s'hi balancegen, entelant així la seva austera eficàcia i perennitat. Cal anar amb molt de compte; la manca de seny en les altures fàcilment acaba en estimbada. Hi ha principis que no s'han d'arremolinar en el bufarut de confusió que està passant; hi ha sentiments que no poden deixar-se anar al corrent del dia, ni disfressar-se amb vestit d'època, perquè fóra deixatar-los en passions terreres i desésser espiritualitat, com ho veiem en la demagògia suaument adjectivada que es predica, per a la reconquesta de materialitats impenitents.

La societat organitzada s'ha aficionat massa a les generalitzacions. Per amor d'elles ha baratat l'home *humà* per l'home abstracte i a profit d'aquest va estructurant sistemes materials complicadíssims, plens d'engranatges trituradors de l'home real, el qual no pot viure mancant-li el sentiment i la idealitat que, d'una manera o altra, són necessaris a la nostra existència. Mes, quan ve el moment que per llei de la vida, l'home real es deslliura d'aquells gavisals i reprèn la seva plenitud moral seguint una altra via, les falses estructures s'esfondren en llur pròpia buidor, i l'home abstracte que les usufructuava, resta aleshores tal com hi empasseguem sovint: deshumanitzat.

La tragèdia social d'avui dia — no parlo individualment, sinó referint-me a les grans multituds que engolfen l'home — és el divorci de la Humanitat-natura amb la civilització-artifici; talment sembla que l'existència humana no sigui compatible amb la vida social. Uso els mots en llur sentit estricte i

GUAITANT ENRERA

prescindint dels convencionalismes i parcialitats que els han desfigurat. Una anècdota històrica, no gaire llunyana, precisarà els meus conceptes.

Tots els que tinguin bona memòria, recordaran que al començament de la guerra europea, els exèrcits no batallaven en diumenge, i s'esdevingué que, en un d'aquests, els combatents d'ambdues bandes eixiren desarmats i s'aplegaren en el *no man's land*, la feixa sense amo, entremig de les trinxeres, i allà passaren la diada en partits de futbol, de tennis o bé fent córrer la llebre : allò era la protesta, el triomf, de la Humanitat-natura.

A entrada de fosc, els companys d'esplai i de sofrença, s'encatauaren en llurs trinxeres respectives, enginy del crim col·lectiu, i el solei d'humanitat ja no tornà més, perquè l'aplec festiu fou prohibit i, orfes de germanor, després aquells companys guerrejaren sense treva, de dia i de nit, festa o no festa, per l'aire i sota terra, fins que la bèstia estigué sadolla de carnatge i caigué no podent-ne més. Aquesta disbauxa de crueltat és la cimera de la barbàrie estatal, que ha considerat la guerra, cínicament, com una « revisió de valors », i per boca d'un governant digué, no fa pas gaire, que la missió de la dona era « proveir de soldats el camp de batalla », apologia brutal d'una maternitat monstruosa. La civilització s'està abaixant i rebaixant de tal manera, que aviat la llei de la jungla africana serà el dret dels salvatges d'Europa.

Amb la glorificació de tants mals exemples, ¿qué té d'estrany que, en la vida interna dels pobles, la deshumanització dels uns continuï bregant amb la inhumanitat dels altres i afavoreixi l'eclosió de parasitismes mantenidors del neguit i l'esberlament socials ?

L'obsessió de les generalitzacions, que ha aterrat civilitzacions senceres, legalitzant tanta destrucció moral i material, s'encobreix també amb el nom d'« unitat », que els actuals tornaveus pregonen i reforcen amb entonacions políglotes.

Jo no hi puc fer més, però quan em parlen d'aqueixes unitats externes, de seguida sento que em volen prendre quelcom del meu ésser, el qual les repelleix, perquè són unitats d'absorbcio i renúncia, pesades unilaterals, eufemismes capciosos de domini, i extensió modernitzada de la burja del Comte d'Olivar, que fa centúries el nostre Poble coneix de sobres. El triomf d'aquesta llei d'unitats, esfumaria la intelligència mundial en una monotonia letàrgica.

La unitat vera ja la tenim d'ençà que existeix la Humanitat, puix és consubstancial amb ella ; síntesi d'objectivitats diverses, és quelcom per

MEDALLA C. E. C. : DOM BONAVENTURA UBACH O. S. B.

damunt i enllà de la materialitat: espiritualment, en diem consciència, i moralment, la segella el cor. Aquests principis, en estat de puresa, sempre són dreturers i en canvi, molta pretesa civilització, no és més que un corpus de sofismes per a boronar-los o malmetre'ls. Presentment, la civilització divergeix de la Humanitat i s'està encomanant la feresa, en el regne de l'animalitat *suprema lex*.

Guaiteu l'estellada i trobareu el Cosmos sublim en l'essència d'una multiplicitat incommensurable.

Quan el P. Ubach, en companyia d'un sacerdot d'altra nacionalitat i seguits de beduïns, s'arriscaren per les solituds de l'Arabia Pètria, malgrat llur diversitat de llengües, de raça i de sentiments, no els mancà pas la unitat d'assolir el Sinaí, tan diferentment considerat per ells.

Ben altrament, els filatelistes coneixien uns segells amb la llegenda *Seid einig, einig, einig*, unitat triplicada que fou el clarí de guerra, per consolació de la qual aparegué fa poc un llibre efectista, glossant unes absoltes on se sent la unitat desesperació cantant a l'uníson del determinisme.

No se'm digui que proclamo la indisciplina, perquè de seguida respondré que disciplina no és més que convenciment obrat en voluntat i el convenciment prové d'aquella altra unitat, no pas externa, sinó moral, que és la que estic defensant, perquè és l'ànima de la Humanitat i la que li permet remuntar els temporals socials.

Precisament la malaltia que ara patim és minva de voluntat per falla de convenciment, i com que aquest estimula el deure, mancant el deure, tot es vol resoldre per imposició, que essent contrària del convenciment — com diria Ramon Lull — produeix la covardia i la revolta, dues negacions d'una mateixa provinença, tan abundoses en el present.

És amb exemplaritat de convenciment i fermesa de voluntat que el nostre jovent *avui* té la missió i el deure de refer la continuïtat d'ahir trencada per la guerra i la dictadura: en l'ahir hi ha un llevat del qual no ens podem passar.

Continuïtat, vol dir fer escola en el sentit doctrinal del mot i tenir escola, és ratificació de la unitat nostra i manteniment de la seva vitalitat, amb una reserva espiritual.

Penseu una mica tot el que Catalunya ha perdut i està perdent, de temps, d'avinenteses i d'esforç, per culpa de la discontinuïtat. Mentre no corregim això, n'haurem el càstig que porta; el nostre Poble viurà a batzegades,

GUAITANT ENRERA

que és un mal viure. En canvi, la continuïtat és amorosa, per tant, serenament soferta i fidel.

A aquest jovent que tots estimem, com s'estima l'esperança, jo li recomano que en comptes de distreure's amb les aparositats versàtils i sonores que ara transiten, posi tota la seva voluntat a enfondir els conceptes permanents, puix que la vida dels pobles és cosa enterament distinta de les superficialitats amb les quals s'entreté la gent i d'altri especulen.

¿ Que no heu vist que el sentiment de Catalunya és massa extens i complex perquè el pugui monopolitzar cap partit polític ? Som un fet extrapolític i com tal, guarda la nostra salvació.

¿ Que no heu vist com la consciència catalana segueix la seva Llei, malgrat la xarxa de lleis que li han imposat els violadors de pobles ? Som un fet metajurídic i com tal, enclou l'esperança nostra.

Essent així, situeu-vos, sense por, al fons de les coses i en aquell estat de fermesa, a mesura que s'enrunin les ficcions i malvolences al vostre entorn, us escaurà la dita millenària del poeta : *Impavidum ferient ruinæ*.

Quan hàgiu de resoldre problemes, us cal plantejar-los rigorosament, tant si agraden com si no ; altrament, obtindreu solucions errades o imaginàries, que us esguerraran l'enunciat. Perquè la veritat només pot existir sencera i nua ; si l'embolqueu, deixa d'ésser veritat ; si la trossegeu, esdevé mentida ; i l'existència dels pobles és una conjunció d'heroïcitats invisibles, però devotes de la veritat. I mai no heu d'oblidar que la llengua és el verb de la nostra independència mental, posició inexpugnable amb la força material.

Segueixo parlant a la juvenesa, preferentment.

Per reacció d'urgència contra les regressions actuals i per a deslliurar-vos de la persistent incongruència de voler fer humanitat començant per negar l'home, jo us proposo que us avanceu a la liquidació de la vostra època emparant-vos en l'ideal de l'« humanisme », no pas merament en el sentit clàssic medieval de *litteræ humaniores*, sinó com reivindicació de l'home en tota la seva integritat, moral i espiritual.

És seguint aquest ideari defensiu, que s'han fundat de poc a l'Anglaterra i als Estats-Units, « Lligues de Llibertat », expressant amb aquest mot, una facultat essencial de l'home — si vol romandre essent home — facultat que no té res a veure, ni amb el mercantívol esquer polític què tant es grumeja, ni amb els incentius demagògics que han envilit el seu nom.

MEDALLA C. E. C. : DOM BONAVENTURA UBACH O. S. B.

Si voleu transcendir, heu d'ésser amatents a no deixar-vos tancar dintre el materialisme que ara tot ho encrosta ; la matèria fàcilment llordeja i la « Fontana de Jovença », únicament la trobareu en el reialme de l'esperit.

Heu d'ésser ardits, perquè després de la tensió de la guerra, que destruí l'estalvi de la Humanitat, ha sobrevingut una crisi de raó, un torcement del seny, que va esventant igualment les reserves espirituals i no comporta les generacions idealistes ; per això les trava i tracta de paralitzar-les, mentre espera que sia enllestida la fabricació dels autòmats que han de substituir-les.

I aquesta amenaça contra l'home, contra l'ésser moral, assenyala l'entrada de *demà*.

Assagem de fer-ne un pronòstic.

Ja fa mitja centúria que tinc amistat amb els estels i no em venen de nou els horòscops ; prendrem uns quants clixés d'actualitat i els comentarem seguint la regla.

D'aquesta manera oireu la condemna que fem de la novíssima civilització els que rebutgem les seves dogmàtiques fallàcies, perquè no tenim vocació d'esclavatge i som creients d'aquella ascensió humana que constitueix la civilització secular, car, els qui en volen fugir, hi tornen a caure, però fent un salt enrera de centúries, que és l'espectacle de l'Europa contemporània, on rumbeja altre cop la parella del servatge i la inquisició, lluint uns vestits nous, que són *le dernier cri* de la regressió dominant.

L'home-autòmata, producte de la indústria social venidora, no percebrà, ni necessitarà, cap sintonització de l'ànima, ni ànima tampoc ; ell no tindrà altre llinatge que la martellada amb què l'hauran reblat ; les seves sensacions no passaran de l'impuls o les interrupcions que li transmeti el circuit en el qual l'hauran connectat, i el seu viure serà fermat als commutadors que hi hagi en el tauler de distribució mecànic-social ; l'horitzó, ja li enfocaran prèviament.

És clar i lògic que una societat organitzada així, no vulgui, ni pugui, tolerar la personalitat humana, perquè, de seguida, produiria enormes perturbacions de corrent, que espatllarien el funcionament del sistema, tallarien el circuit i la maquinària s'encallaria aviat.

M'adono perfectament que el llenguatge se'm va eixerreint, però és que parlem de *demà* i el progrés s'ho porta ; no obstant i això, aprofitem la lliçó muda d'humilitat que hi ha en el fet que el modernisme s'hagi d'expressar amb mots de naixença arcaica.

CORRENT EL TEMPORAL

Ni decebuts, ni contents, com fulles arremolinades pel vent, ens tornàrem a tirar sobre el llit; aquella cambra i aquell llit dels quals ja ens havíem acomiadat mentalment i sentimentalment la nit abans, ara seguia acollint-nos igualment.

Apagat el llum, l'esperit rellevava la guàrdia del cos i, reprenent la semblança de les fulles, me les presentava en el torrent, on les aigües jugaven amb elles.

Passà la nit com tantes altres, vingué l'alba, la xerradissa dels pardals ens senyalà el trenc de dia i, a quarts de set, la cuinera trucava a la porta de la cambra, avisant:

— No tinguin por, la policia és a baix, que els ve a buscar. No vénen pas per res de mal. No tinguin pressa, perquè mentrestant jo els entretindré preparant-los esmorzar, car estan dejúns.

Mig vestits com érem, aviat ens acabàrem d'enllestir, tot escoltant les veus forasteres que feien conversa a la façana del davant, i entre les quals reconeixíem la veu del masover, que els estava explicant el fet de l'afusellada i les marques de les bales.

Un cop llests i esperant també el nostre esmorzar, car no sabíem quan faríem el repàs següent, vaig sortir per darrera i davant la porta teníem l'auto de la policia, que ens havia de conduir.

Era un cotxet de quatre seients — una mena de Ford — descapotat, vell, cansat i evidenciant de sobres la manera com era tractat, una de tantes víctimes requissades qui sap on, però maltractades arreu. En el radiador s'hi alçava una asta amb una grossa bandera republicana, que era la mateixa espanyola monàrquica, amb la sola superposició del morat de Castella a la faixa de baix, així descobrint que la República no era altra cosa que la continuació i agreujament de la Espanya d'abans, de sempre: a través del parabrises, en lletres grosses, agafant de banda a banda es llegia « Governació », escrit a ditades amb una pasta lleument rosada; el capó i tota la carrosseria, que havia estat negre, eren decorats amb lletres majúscules de totes menes, gustos, colors, i en totes les posicions imaginables: el jeroglífic del moment, la sara-banda d'abecedari omnipresent, on promiscuaven les vanitats partidistes d'aquell pandemonium d'idees, passions, malifetes i crims, una veritable parada de fórmules abstractes, per a la composició, explosió i dissociació, socials; no obstant, hi predominaven les C. N. T. per llur freqüència i les F. A. I. per les dimensions.

GUAITANT ENRERA

encara s'aferren a la força i prenen per convalescència ço que no és més que una recaiguda en un cos feble.

I quan veritablement vingui la convalescència, naufragaran moltes coses, entre elles no pocs materialismes « disfressats d'idealitat i de justícia », i aleshores sentireu tota la valor de la intelligència amb personalitat de tradició, car l'ésser « esperits traginant un cos » facilitarà considerablement la nostra tasca.

El passat ja el tenim, i l'esdevenidor l'hem de merèixer i guanyar amb l'imperturbable esforç de la nostra voluntat.

Arribats aquí, permeteu-me exercir una paternitat moral, per dir quelcom de la Medalla que aquesta vetlla, com cada any, atorga el Centre Excursionista de Catalunya.

La Medalla, ve a ésser la pràctica de les lliçons apreses en l'escola de la tradició. Complim el deure d'honorar els Mestres que ens donen guiatge, dels quals avui ens reconeixen seguidors, i demà esdevindrem continuadors, si ho valem.

Mes com que la idealitat catalana és massa gran per a cabre en cap clos, la Medalla no premia pas el membre d'una entitat determinada, sinó que consagra els germans que han collaborat en grau superlatiu a l'afirmació de Catalunya, siguin qui siguin, vinguin d'on vinguin, car hem de volar molt enlaire, i el vel de la nostra espiritualitat cobreix els humanals accidents.

I ja de bell començament, la Medalla dóna el seu fruit, puix enguany el Centre ha doblat l'acte de justícia amb un exemple d'equanimitat, que mereix totes les lloances.

Som dintre la continuïtat de l'escola de la tradició.

Si entre els deixebles n'hi hagués alguns amb la dèria iconoclasta, planyeu-los, perquè no trigaran a sofrir penediment quan, aclarint-se les les « aigües tèrboles » de passió i vanitat, s'adonaran de la ingratitud comesa en voler girar contra la mare tradició, les mateixes facultats que ella els havia amorosament confiat.

Aprofitem la lliçó, i agafant les eines que els Mestres ens han forjat amb el saber i l'experiència llurs, mallem amb entusiasme l'anella que ens pertoca en la cadena de la tradició, ben sabedors de la responsabilitat que la feina implica, perquè cap cadena no pot ésser més forta que la seva anella

MEDALLA C. E. C.: EN ROSSEND SERRA i PAGÉS

més feble, i quina vergonya si aquesta fós la nostra! La història esguarda, després judicarà.

I així, un cop finit el vostre esforç, quan en la plàcida serenor del deure complert, fareu el vostre camí de posta, anirà nimbant-vos la illusió amb el goig de veure, com en oferir la vostra obra als qui segueixen, aquests la reben alliçonats i reprenen la cadena amb refiança, continuant i reverenciant l'anella vostra.

POSTDATA. ABRIL DEL 1930

El precedent parlament, fou llegit en ocasió de donar-se la Medalla a En Rossend Serra i Pagès, el 23 d'abril del 1925.

Després, el compongueren amb destinació al Butlletí, si bé no pogué arribar-hi, perquè la Censura militar de la Dictadura espanyola el va suprimir, llevat del primer apartat, i amenaçà amb prohibir la publicació del Butlletí.

Val la pena que això consti en nota bibliogràfica, simptomàtica de l'època i de l'estat passional d'aquella governació, que correspongué a l'exposició del llibre català a Madrid, manant que a Catalunya els espectacles catalans s'anunciessin en castellà.

L'incident no em sorprengué gens car, els que vivim a la Lluna, no solament sabem poc de certes consuetuds terreres, sinó que àdhuc som incapços de capir-les i, molt menys, de practicar-les.

Aqueixa discordança original, s'agreuja per raó que la meva formació intel·lectual i cívica s'és feta en els ambients del nord d'Europa, els quals, es veu, resulten intolerables en el Migjorn, d'alenada africana. Sort que em resta el consol de la tramuntana empordanesa!

La veritat és que, en escriure el meu sermó, no vaig recordar-me ni un instant de l'existència de la Dictadura, violació de lleis, rubinada de fòbies, exhibició de la decadència, *camouflage* d'un poble, represa del règim colonial en uns temps que tothom el rebutja; la Dictadura és una taca en la civilització contemporània, on marca un episodi negatiu que duu la mort i el càstig en si mateix, com els pecats capitals. Jo tractava afirmacions seculares o bé feia examen de consciència d'intimitats nostres.

Si em vingué a la ploma aquella frase brutal de Trotzky contra la intelligència, que Primo de Rivera aigualí per a llençar-la contra Catalunya en el seu discurs n+1 fou, més que res, la constatació psicològica que l'odi és

GUAITANT ENRERA

D'altra banda, fixeuvos-hi, aquell dispositiu que havem considerat, deixat a l'albir del manipulador audaç o transgressor que se n'apoderi, donarà els resultats que podeu comprovar en la present geografia social.

L'home humà serà intervingut, però no es podrà intervenir ell mateix, perquè ja l'intervindran de fora estant; tot li serà micromètricament reglamentat i no li caldrà tenir consciència, puix que li faria massa nosa i en patiria greument.

La família, que ara ja és una dependència de l'Estat, s'acabarà de desfer amb la masculinització de la dona, i l'efeminament de l'home, produint una igualtat que anullarà l'humanal gradient i aleshores, la família restarà esvanida.

Suprimida la personalitat i la família, el proveïment d'autòmats passarà exclusivament a càrrec de la secció social d'eugènica, depenent del Ministeri d'Homocultura, la finalitat primordial del qual serà la standardització absoluta de les seves llocades, per tal que sien totes intercanviables i les colles es mantinguin ben rases; per això fer, tindrà àmplies facultats, fins a la *painless extinction* dels passats ultramalthusians. Ni un bri d'herba no podrà sobresortir en l'estepa social futura, perquè trencaria la llisor i feriria la igualtat.

Aquestes prediccions s'acompliran en una natura espaimada, on els celatges no trobaran llum per a irisar-se, ni les nuvolades malgrat llur feixuguesa, no arribaran a llampegar, i on les multituds es mouran d'esma, reproduint inconscients la llegenda de l'home « sense ombra ».

Amb la prohibició del dret d'opinar, s'anorrearà tota contradicció i s'enquistarà la intel·ligència, i com que el cor ja serà materialitzat d'abans, per fi el progrés tindrà via lliure, perquè res no hi ha tan entrabancador per a l'automatisme, com les idees i els sentiments, i aquestes falòrnies anacròniques ja no seran més de témer: no tenint funció, el cervell i el cor s'atrofiaran i desapareixeran, seguint la teoria darwiniana.

Així deslliurada del món moral, la civilització mecànica abassegarà el món material, de molt més fàcil maneig. La ciutat absorbirà la pagesia un cop l'hagi ben pervertida.

L'economia, intervinguda i dirigida, després de castigar la iniciativa privada, d'anorrear la previsió i de matar l'estímul personal, amalgamarà totes les possibilitats i seran sotmeses a un feix de sectors que convertiran la terra en una superfície equipotencial negativa, l'eficiència de la qual podríem

MEDALLA C. E. C.: DOM BONAVENTURA UBACH O. S. B.

formular, ja des d'ara, amb una equació on el zero fóra símbol de la inhumanitat imperant.

Oblidàvem una constatació, important pel que revela: per amor de la uniformitat, que és la rambla de l'automatisme, les lleis no contindran cap dret personal i totes seran promulgades retroactives¹ que fan a tothom culpable d'actes que no han comès.

Prou n'hi ha de visions malastrugues i desmoralitzadores!

Afanyem-nos a esmicolar uns clixés que tan malament auguren el demà i no ens diuen, cruels, que la Humanitat té cura de deturar a temps les societats absurdes i sap sobreposar-s'hi de bracet amb la natura, tal com consta en el llibre de la història, perquè l'home és espiritualment massa gran per a poder engorgar-se en les civilitzacions abismals.

Tenint fermança d'un bell redreçament, nosaltres hem d'ésser providents i per això ens cal abrandar la idealitat fins que flamegi, a fi que, quan il·luminats pel sol de *demà passat*, que serà el d'ahir i el mateix de sempre, els autòmats redimits tornin a fer ombra i, vivificant-se, recobrin les dignificadores cobejances de l'humanal voler, si resten esmaperduts en el món novell que se'ls desclourà, puguin veure la flamera del nostre solc, que els rebrà joiós amb una salutació poemàticament sintètica, acord triomfal de la natura, moral i física:

« Veniu cap ací, on som una clapa d'homes que encara tenim Pàtria! »

¹ Les lleis retroactives, són la negació dels fonaments del dret i de la justícia; per tant, moralment i jurídica, són nul·les de naixença. La freqüència amb que ara es promulguen, s'imposen, s'accepten i es compleixen, mostra ben bé l'estat de foscant mental, moral i cívic, dintre del qual els homenítxols de la societat actual breguen en defallior i gairebé sense esma.

ANY 1936

Medallista : N'EDUARD TODA i GÜELL

Enmig del brossam d'històries, que correntment malmeten el concepte d'història i la seva finalitat, de vegades una senzilla anècdota presenta estats d'esperit que, a través d'aquell brossam, revelen la gestació de la història veritable. Així me'n serviré aquesta vetlla i començaré contant-vos-en una, perquè entre els presents hi ha algú dels seus honorables actors. És curta, molt curta en si, però d'ella arrenca el sentiment que ens aplega en aquesta cerimònia pública d'honrança.

Heus-ací que una colla de jovincels històrics, allà en la segona meitat de la passada centúria, foren corpresos d'un ideal, devers el qual vessaven llur entusiasme en una revista que ells mateixos es feien i se la imprimien, la repartien, i ells mateixos se la compraven per les cantonades. Això és tota l'anècdota.

Infantilismes ! dirà fredament l'actual mecànica humana en considerar el minúscul remolí que us he explicat.

Aquells infantilismes eren fills del sentiment i de la creença, i per això els jovincels *esperaven*, i sostinguts per l'esperança aguantaren tempestes i remuntaren temporals i feren néixer poetes que alçaren un poble i estimularen investigadors en nombroses disciplines. Aquells infantilismes han introduït la nostra personalitat en corporacions científiques internacionals, i àdhuc en activitats en les quals, de temps, Catalunya era esguerrada i patia migradesa, produí un capdavanter tan assenyadament constructor, que posà en marxa un Estatut inexistent en lletra, i amb la visió integral pròpia de les directrius, En Prat de la Riba mai no oblidà que Catalunya és un cos sencer i, en conseqüència, parava esment a aplegar totes les capacitats prescindint dels accidents llurs, i tenia l'encert de situar-les segons la sàvia dita anglesa : *every man in his right place*, cosa no gens fàcil en terres meridionals.

No es tracta pas de racismes, ni dels altres « ismes » causants de la regressió pública contemporània, sinó que en els pobles, tant o més que en els individus, la vida interna és fonamental, perquè en ella hi ha la major i la més bella potencialitat humana : la virtualitat del misticisme n'és una prova ; en canvi, si guaitem massa enfora ens afeblim i, el que és pitjor, ens estrefem i sortim de camí.

MEDALLA C. E. C.: N'EDUARD TODA i GÜELL

Collectivament, Catalunya guaita i espera massa enfora, reincidint en una errada històrica de la qual ja ens hauríem d'haver guarit: anant a remolc, sempre arribarem on els altres ens portin, però no anirem pas on nosaltres voldríem.

Dintre la generalitat d'aquesta sentència, no em sé pas estar de subratllar aquells intellectuals que sotgen i assimilen àvidament qualsevol modulació del pensament estranger, mentre no s'adonen de la mentalitat nostra, ni de les idees connaturals, sempre més escaients que les manlleuades. Cert, a l'estranger tenim molt per aprendre, però també hi ha molt per garbellar, forçà coses de mal pair i no poques d'indigeribles en el nostre clima.

L'actual estat dubitatiu, que ens fa perdre deplorablement el temps, prové de la desconexença de nosaltres mateixos, i del passat del qual provenim i que no podem defugir.

És per això que en els moments de crisi, individual o col·lectiva, quan la sofrença produeix una defallior on l'ésser sembla que s'anorrei, neix en l'esperit aquella enyorança vaga de quelcom d'anterior, que no és altra cosa que el passat insinuant la seva presència, condolent-se de nosaltres i fent-nos costat discretament.

Aquesta mena de retorn es produeix en tots els ordres i, segons les èpoques, amb enyorança barrejada de penediment.

Els filòsofs de la divuitena centúria demanaven el «retorn a la natura», en veure de quina manera l'home es corsecava en aquells tumors socials que es diuen ciutat.

Els espiritualistes prediquen el «retorn al Crist», perquè la simbiosi de llur espiritualitat amb les materialitats organitzades, es fa a despesa de la Doctrina i a profit dels mercaders del Temple.

I la nostra experiència de cada dia reclama el «retorn a l'home moral», ço és, la grandor que tots duem a dintre però en descurança, sense honorar-la com cal o malbaratant-la sovint, i per això hi ha tantes lletjors en el nostre viure i la societat brega tan enfellonida.

¿Com volem saber el que podem fer o cap on hem d'anar, si no sabem qui som i àdhuc oblidem d'on venim?

Prenem un exemple corrent.

Quants n'hi ha que conservin aquella característica de la genealogia catalana que consisteix a unir amb conjunció els dos cognoms de família,

GUAITANT ENRERA

perquè els catalana som fills de pare i mare, i no som pas subordinats de cap *mesnada* ?

I a causa d'aquesta oblidança, n'hi ha prou amb que sobrevingui una burocràcia forastera o uns col·legis de penetració, perquè acceptem servilment llurs pràctiques i el nom de mare perdi la seva personalitat tradicional i s'abaixi a una adjectivació.

Si de cas, podríem deixar aquesta preterició per marcar les mares inconscients, que assistides d'una indústria immoral, redueixen la maternitat a uns minuts d'anestèsia ; perquè mai no tindran unció de maternitat les que així se n'anaren en el moment solemni i trencant la família es feren marastres.

Aquells jovincels de l'anècdota, prou que la sentien i practicaven la veneració maternal. A l'ombra de la soca nostra, Déu n'hi do de llurs infantilismes. ¿ Quantes baluernes no han bolcat, quantes disfresses no han despullat, quants cors no han conquerit, quantes vides no dignificaren, quants cervells no han il·luminat ?

Aquella generació estrènua sabé cenyir el corrent i àdhuc el féu regolar, i us tocarà a vosaltres de remuntar-lo, jovent català, si sabeu servir la proa en els romponents del present.

Està bé que feu sport *mens sana in corpore sano*, però, malfieu-vos de que una de les nostres falles és exagerar certes qualitats fins fer-ne defectes, i aquella sentència de l'antigor ens ve a dir que el cos no és pas la finalitat, sinó el recipient de la ment i cal que en sia un recipient digne. El difícilíssim problema orgànic dels pobles és precisament aquest : tenen corporalitat de sobres i manca d'esperit, ço que fa un desequilibri del qual provenen els afolements i les revirades collectius, que són el comerç de la política vulgar.

Està bé que tingueu cura del cos, mes no oblideu que el cos es marceix i que solament perdura l'esperit. Hem d'escarmentar amb l'exemple d'aquells pobles que són a la vista, els quals, malgrat llur còrpora, per inconsciència s'han fet sotmesos i ara són menats àdhuc per orats.

Enmig de la barreja en la nostra ètnia, encara hi ha una espiritualitat catalana que roman inconfusible i que vosaltres heu de conrear, si voleu evitar que la invasió física ens colgui i l'home conscient mori a mans de l'estatisme, en el qual un dret positiu, sovint apriorístic, fàcilment ignora la Llei moral i ni tampoc no respecta prou el dret natural.

L'estatolatria és la passa social del present. En la seva marxa acceleradament abusiva, l'Estat, en convertir-se en una ubiqüitat autàrquica i

MEDALLA C.E.C.: N'EDUARD TODA i GÜELL

anònima, vol ésser creador de pobles, motllo d'intelligències, regulador de sentiments, motor d'autòmates, definidor de pàtries i així es posa antinòmia de l'home, que és el fet primordial.

Aquella constatació rousseauniana, més exacta del que caldria, quan ens diu que « l'home neix bo i la societat el fa dolent », escau enterament a l'estatolatria, però enclou una inhibició, un determinisme, que la consciència no comporta; perquè ella vol saber tota la veritat i per això, amb lògica rigorosa ens capgira la frase i demana severament: ¿ com és que l'home, tot i néixer bo faci una societat dolenta ?

És el vell problema de l'*homo-duplex*, que es resol exalçant l'home moral i fent-li junyir l'home biològic, mentre que la civilització automàtica obra altrament: ella rebutja l'home moral i solament es complau en l'*homo-simplex*, que li serveix per a teixir aquella unitat simplista, que és destrucció moral i es predica massa.

Els romponents de què suara parlàvem, tant si els preneu en el sentit material, com en el figurat, no són més que el trencament d'un ritme forçat que es resol en escuma i encara que aquesta us arribés a esbandir la coberta, refieu-vos que la nau sura sobre l'aigua del fondal. La coneguda divisa *fluctuat nec mergitur* és manllevada a l'esperit i li pertany.

No n'ha passat pocs de romponents, triomfalment, l'esperit d'aquells jovincels que estem admirant: veieren caure trons, veieren repúbliques com naixien i es defenien, corones que canviaven de testa i sofrien coercions que amb el temps es girarien contra els propis inductors, els quals, per a consolidar parasitismes materials, sembraven separatismes morals.

En l'enquistament de cor i enterboliment de cervell que ara imperen, quin goig fa de sentir l'escalfor radiant d'aquelles colles, que anaven superposant una història a les històries que aleshores corrien i es feien córrer.

El Medallista d'enguany podria brodar no poques anècdotes a la que estem comentant i que, sortosament, nosaltres hem heretat; perquè ell pertany a aquella selecció tan bellament reaccionària, que ha motivat i segueix motivant la més efectiva i avançada de les revolucions: la del sentiment i de la intelligència, així lluitant per retornar a l'home tot ço que d'altri li anaven difumant.

Gràcies a ells, la tradició oblidada del passat torna a clarejar en la matinada de l'avenir, puix que tradició i futurisme són una mateixa seqüència, transmutada per l'humana falliment.

GUAITANT ENRERA

La continuïtat moral solament és possible en el ferm de les doctrines i aquestes es tradueixen i expressen en lletres que no sempre saben resistir els romponents de la decadència espiritual. En el conflicte, els mots mancats d'ànima es desencaixen i, perdent llur dretura originària, es tornen convencionals amb sentits balders, que acaben per desfer-se en un escampall de lletres esgarriades.

Aquell sentit balder produeix les deformacions socials, i aquesta lletra morta serveix de joguina a les aberracions, és parrac d'impuresa i material de guerra per a la lluita passional d'egoismes. Que cadascú escolti la seva consciència i vegi si en el vocabulari de mots orfes de sentit moral, troba: dret, llibertat, justícia, civilització, etc.

És un examen d'ètica semàntica que té molta urgència, perquè la perversió de conceptes és la dogmàtica dictatorial que ara s'estila, tant si cau de dalt com si puja de baix. Fent-ho sovint a casa nostra, ens deslliuràrem de la temença de veritat, que una educació errada considera virtut i dóna ufanor al conreu de la mentida.

Els qui observen la cridòria dels nostres temps, fàcilment recordaran la següent fraseologia, que no és pas cap exaltació de meeting, sinó que són idees premeditades i per tant més responsables, eixides de les altures materials de llocs de govern en aquell estranger del qual parlàvem.

Dret, és allò que convé a cada poble.

Llibertat, és cosa que s'ha de negar a d'altri.

Justícia, és la virtut dels febles.

No segueixo; perquè hem de conservar el seny i no vull usar l'estil de la « cultura faustiana », qualificatiu literari de les brutalitats que anem veient i que també es digueren « revisió de valors », amagatall de la guerra.

Tampoc no vull repetir estrofes del cant de la violència que, si era l'argument internacional, ara preté ésser manera democràtica i convertir-se en dret civil. De raó n'hi ha una sola i tothom en té una mica, però quan la volem tota, som al començament de la culpa: heus-ací per què la societat sotragueja i panteixa tant.

Actualment, la societat es mou i camina talment sobre catifes de lletra morta, i sovint febleix i s'afolla, perquè li manquen els principis expressats per aquella mateixa lletra amb la qual ella empassega.

En la fretura, una sèrie d'arcaïsmes recurrents, com són: els autòcrates, revolucionaris, dictadors, estatistes i socialitzants de tota llei, s'afanyen

MEDALLA C. E. C. : N'EDUARD TODA i GÜELL

a arreplegar la lletra esbarriada i assagen de compondre'n significances novelles; però, les lletres tenen un sentit eminentment humà, i per tant, també amors, dignitat, tradició i moral llurs. Quan no troben això, es rebel·len, diuen contrasentits, es deixen anar i tornen a caure, esperant llur reposició vera.

És així com la humanitat ha anat treient el seu parament ideològic, del qual ha resseguit més d'un cicle, sense que la societat hagi resolt ni pugui resoldre mai, l'absurd que la reprèn de tant en tant quan, mancada de lògica, vol fer humanitat a base d'anullar i de negar l'home.

Darrerament, aquesta obsessió ha agreujat les altres que els pobles vénen encomanant-se car, àdhuc en les idees, hi ha no poc d'imitatiu quan obren sobre mentalitats fluïxes, i ens calen pensadors immunitzats i independents per a revisar, rectificar o rebutjar, els dogmatismes que ens han omplert de mals donats.

Ni les prescripcions del Dret Públic, ni l'arbitrarietat tan amiga de la política, no reincorporaran l'ànima a les paraules que l'han perduda, perquè aquelles accions són ineficients en el món de les idees i contraproductes en el del sentiment.

El veritable Codi de la Humanitat el saben prou bé el cor i la consciència ; per aquesta raó la tasca noble de vivificar paraules caigudes, la fa sense adonar-se'n la joventut, quan va confegint les seves il·lusions, i en la vellesa és un acte conscient amb el qual evoquem records i conhortem recances que també són il·lusió.

I aleshores sí que les il·lusions són l'exultació, l'esclat de joia, de les idees que han recobrat llur manera d'expressió.

Fa gairebé una centúria que Catalunya treballa frísa en aquest recobriment i la feina feta és molt encoratjadora, si la guaiem de prou enlaire ; ran de terra, la precipitació del nostre viure no ens deixa collir el ritme reposat que porta la vida dels pobles.

En un moment d'enyor N'Aribau recobrà el mot Pàtria, que es desfeia en la distracció externa dels catalans i s'anava perdent en el terrabastall de la presumpció enciclopedista, traduïda en política per un universalisme que la centúria corrent té el deure de liquidar.

La Pàtria abranda el sentiment per virtut del qual l'ànima s'uneix a la terra que li ha donat el cos sensorial on estatjarse ; perquè, mitjançant el sentiment, l'ànima s'humanitza i el cos s'espiritualitza, en aquell meravellós

GUAITANT ENRERA

món moral que no depèn de nosaltres, si bé l'usufructuem, car és el que amorseix i estabilitza la humanitat, malgrat les errades legals, malgrat les fallides socials, malgrat les feixugueses del cos i la mobilitat, de vegades excessiva, de la intelligència. Regió de claredat on regna la dretura, en el món moral no hi cap la confusió del bé i del mal que enfosqueix la vida material, sinó que els principis s'hi presenten vigorosament definits i així resolten amb senzilla espontaneïtat tota llei de dubtes. Sovint, un impuls del cor val més que totes les normes legals, com ens ho ensenya el famós Judici de Salomó. Mes, ai ! que la dèria del moment és substituir el cor per un enfarfec de reglaments que redueixen el viure a un embull contractual i tothom es torna enterc, i la vida s'enroca perquè la seva essència no té res de contractual.

El sentiment de Pàtria transfigurarà els homes i les coses ; aleshores començarem a adonar-nos del que érem, perquè no érem ço que devíem ésser. Amb aquest retret, les nostres percepcions s'afinaren tan de pressa, que en l'albada del floralisme els poetes ja cantaven « La Veu de les Ruïnes », que fins aleshores havia restat inoïda. Reprenent llurs frases corpòries, els poemes de pedra tornaren a rimar per testimoniança de l'esperit novell.

Deixeu que allà al cor del Pirineu ens en parli Ripoll, on hi ha soterrat el Bisbe que per amor de Cristianitat féu el pecat estatal de retornar la Doctrina cristiana al nostre poble ; restitució confirmada bellament pel seu successor quan, en la portada d'un llibre, ens repetia aquell consell bíblic : *Attendite ad petram unde excissi estis*, consell dignament humà, que moltes jerarquies han tingut cura de fer oblidar.

Les ruïnes morals i les materials, s'anaven refent i en un moment cruent de llur espiritualitat recobrada, pogueren dictar a En Maragall la seva efusió mística, tan discutida, de « L'Església Cremada », la qual també fou apològicament evangelitzada pel Dr. Torras i Bages en la pastoral « La Glòria del Martiri ».

Aquests fets són replans de conquesta en l'ascensió des d'aquella elegia flouresca fins a la possessió del convenciment.

Si la Cristianitat clogué les voltes de Ripoll, el patriotisme del Medal·lista d'enguany està retornant les naus de Poblet, monument de la grandor, el desconhort i la represa de la nostra nacionalitat, i recordeu-vos bé que el nacionalisme biològic és la reserva social de demà, quan vingui la fallida de l'Estat, per desavinença amb la natura ; però, no em toca a mi parlar de Poblet que la majoria de vosaltres ja coneix i l'haurà gaudit.

MEDALLA C. E. C.: N'EDUARD TODA i GÜELL

A mi m'escau pregonar que N'Eduard Toda i Güell és un autor i bibliòfil d'altura i, com a tal, ha realitzat l'heroïcitat de repartir els seus tresors de llibres entre les Institucions de Catalunya, donant-se'ns ell mateix i les seves il·lusions. Solament poden justipreciar tota la magnitud, noblesa i valor moral del seu gest, els qui, com ell, coneguim la via augusta que mena a les summitats de l'esperit, on ve un moment suprem en el qual la dolor se'ns esmerça en amor d'altri i, desincorporats, anem sobrevivint la nostra pròpia vida.

Parlant de llibres, no costa gaire de continuar el to anecdòtic que lloàvem al començament.

En temps de la Dictadura de la Monarquia espanyola, quan s'havien d'enunciar en castellà àdhuc els espectacles catalans, el nostre Medallista estava enllestint la « Bibliografia espanyola d'Itàlia », en la qual havia treballat molts anys, que omplen cinc grans volums. Aleshores, els esdeveniments públics i no públics — que eren els més greus — d'aquell desvari de catalanofòbia, ofengueren talment el sentiment patriòtic del Senyor Toda, que féu de la seva obra una refinadíssima i certera protesta, puix que, havent estat concebuda en castellà per raó del tema, fou novament redactada tota ella virilment en català i així és publicada.

Altrament se'ns presenta « La Nit Transparent » del Dr. Cardó¹, on

¹ El mateix té aplicació ara al *Càntic Nou*, també del Dr. Cardó, Barcelona, 1951.

Aleshores, 1935, el Bisbe era nat de la dictadura monàrquica alfonsina, i el d'ara ho és de la dictadura militar, 1939, ço és, del mateix pecat dictatorial: transgressió del dret públic i violació del dret privat; per tant, ambdós Bisbes forasters, parlant llur llengua, que és la del transgressor i no pas la del Poble, que no solament ignoren, sinó que la exclouen i volen ofegar premeditadament.

Es veu que el Do de Llengües infós per l'Esperit Sant als Apòstols ha esdevingut desuet, ja sia derogat per la omnipotència dictatorial terrera o bé perquè l'actual Església l'ha oblidat intencionadament a Catalunya, complint el mot d'ordre polític rebut.

Així, quin *nexe espiritual cristià* pot haver-hi entre aquells, dits Pastors, i el nostre Poble?

Cap, absolutament.

La censura forastera del llibre català del Dr. Cardó no és l'efusió paternal d'una jerarquia cristiana sinó l'afirmació autoritària d'una ocupació forana, àdhuc en l'espiritual.

Abans, aquesta acció anticatalana, l'exercien calladament les Congregacions amb llurs institucions d'ensenyament estatista, però ara s'hi ha afegit l'Església secular, desplegant-la a tot drap.

Perxò, a Catalunya, i en el llenguatge històric, actualment patim una Església continuació de la Església colonial, deslleial, « totalitària » i tot, segons el calificatiu contemporani que designa la negació de l'home.

I què hi diria el Crist?

(Octubre del 1951)

GUAITANT ENRERA

fa dolença de veure que un llibre d'autor català, escrit en català i per al poble català, dugui una contraportada continuadora del domini estatista, amb una censura eclesiàstica castellana, deslligada del text per un divorci deplorable, car ens fa mancament d'amor, i « Déu ès amor » ens havia dit St. Joan.

El nostre Medallista, també ens ha contat de fresc « La Destrucció de Poblet », en un llibre respecte del qual jo voldria fer-li un prec.

Perquè resulti humana, la història ha d'ésser escrita en calent i s'hi ha de sentir la raó dels fets ; ara bé, un testimoni de la qualitat de N'Eduard Toda i Güell hauria de deixar anotacions d'anècdotes viscudes, que completen modernament el capítol dels tresors llegendaris de Poblet. Així, temps a venir, es veuria ben clar a favor de Catalunya, que certes arbitrietats simptomàtiques foren comeses per oblidança que l'autoritat és un concepte moral que s'ha de ratificar ell mateix : sense aquesta ratificació, no és més que la materialitat d'una força que actua mancada dels atributs de la jerarquia.

L'esmentar llegendes ens fa recordança de la clàssica « Història de Poblet » del P. Finestres, el volum cinquè de la qual és d'una raresa que ha motivat no poques fantasies i justament d'aquest rar volum existeix el manuscrit, que el senyor Toda coneix prou. El que probablement ignora el nostre Medallista és que la telepatia ha fet comparèixer aquell manuscrit en aquest acte i, com que hi voldria dir quelcom, amb el permís de la Presidència, jo li cediré la paraula :

A N'Eduard Toda i Güell

Honorable Patrici :

El sentiment català féu venir aquest manuscrit a les meves mans i va quedar-s'hi pensant en Vós i la vostra dalera de restitució pobletana.

Com que l'autor escriu en parla forastera, de primer, jo batejo el seu llibre amb el llenguatge de naixença de Poblet i després us l'oferesc, en nom de tota aquella gent que no pot donar ajut material a la vostra obra, però que hi té el convenciment i la comparteix en esperit i la impulsa amb els batecs de cors catalans que, en germanor de Pàtria, us fan aquesta presentalla.